kūrybinės partnerystės

Kūrybiško mokymosi ABC

PAŽINIMO EKSPEDICIJOS

2013–2014 m. m. kūrybiško mokymosi projektai: pedagoginės praktikos

PAŽINIMO EKSPEDICIJOS

2013–2014 m. m. kūrybiško mokymosi projektai:
pedagoginės praktikos

Vilnius, 2015

Leidėjas
© Ugdymo plėtotės centras

Redaktorė
Audronė Margenytė-Cazan

Dizainerė
Ilona Daugėlaitė

Spaustuvė
UAB „Lodvila“

Dėkojame šio leidinio bendraautoriams – visai „Kūrybinių partneryščių“ bendruomenei.

Išleista Ugdymo plėtotės centrui įgyvendinant projektą „Kūrybingumo plėtra Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose pritaikant ir įdiegiant kūrybinių partneryščių modelį“ (projekto kodas Nr. VP1-2.2-ŠMM-04-V-04-001), vykdomą pagal Lietuvos 2007–2013 metų Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 2 prioriteto „Mokymasis visą gyvenimą“ VP1-2.2-ŠMM-04-V priemonę „Aukščiausios kokybės formaliojo ir neformaliojo mokymo paslaugų teikimas“.

Projektas finansuojamas Europos socialinio fondo ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšomis.

TURINYS

Pratarmė 4

Smalsumą žadinantys artefaktai: djembe ir camera obscura 9

„Ritmas po ritmo!“ / Utenos rajono Sudeikių mokykla – daugiafunkcis centras 9

„Patyriminė kelionė su fotoaparatu rankoje“ / Panevėžio r. Naujamiesčio vidurinė mokykla 16

Mūsų gyvenimo tekstai: istorijos pamokos iš tėvų lūpų 25

„Kaip kontekstas keičia tekstą“ / Švenčionių Zigmo Žemaičio gimnazija 25

Mokykloje – kaip namie: bendrų pastangų vertinimas ir saugi atmosfera 32

„Vaizdo laboratorija“ / Alytaus „Sakalėlio“ pradinė mokykla 32

„Detektyvinis žurnalistinis tyrimas“ / Kauno Milikonių vidurinė mokykla 40

Motyvuojančios profesinės normos: mokiniai – žurnalistai 47

„TV „Šarangė varangė“ / Kaišiadorių r. Žaslių pagrindinė mokykla 4755

„Renesanso žinių tarnyba“ / Vilniaus centro vidurinė mokykla 55

Vadovėlis – visas pasaulis: mokymasis per pojūčius 61

„Gamtos pėdsakais“ / Kauno Motiejaus Valančiaus pradinė mokykla 61

„Svajonėse pildosi ateitis“ / Kupiškio Lauryno Stuokos-Gucevičiaus gimnazija 70

PRATARMĖ

„Kiekvienas yra kūrybingas ir kiekvienas savyje turi neatrastą pasaulį. Reikia tik prikelti jį ir suteikti jam laisvę veikti“, – sako vienas šiame leidinyje minimų kūrėjų, žurnalistas Andrius Guginis.

Tokia humanistinė nuostata – tikėjimas, kad kiekvienas žmogus savyje turi kūrybinių galių, tereikia tik sudaryti tinkamas sąlygas joms atsiskleisti, bei įsitikinimas, kad gero gyvenimo pagrindas yra visapusiškas, demokratiškas, įtraukiantis ir įgalinantis ugdymas – 2011–2015 m. m. bendram darbui subūrė net 138 Lietuvos mokyklas ir daugiau nei 200 kūrėjų iš įvairiausių sričių – meno, mokslo, žiniasklaidos, literatūros.

Nepaisant didžiulės kūrybiško mokymosi projektų įvairovės, visus „Kūrybinių partnerysčių“ projektus vienija siekis sudaryti sąlygas atsirasti ir plėtotis visapusiškam mokymui(si), kad vaikai mokytųsi ne tik pažinti, bet ir veikti, gyventi kartu bei būti, t. y. visapusiškai plėtotų savo potencialą, vystytųsi psichologiškai, socialiai ir fiziškai.

UNESCO švietimo kolonos:

- mokymasis pažinti,
- mokymasis veikti,
- mokymasis gyventi kartu,
- mokymasis būti.

„Kūrybinių partnerysčių“ projektų metu mokytojai, kūrėjai ir mokiniai kartu ir lygiomis teisėmis sprendė dėl kūrybiško mokymosi tikslų („tyrinėjimo sritis“) ir rinkosi kūrybinę veiklą išsikeltiems tikslams pasiekti. Kūrybinę veiklą projekto dalyviai rinkosi tikslingai, atsižvelgdami į savo mokyklos, tikslinės grupės ugdymo(si) poreikius. Pasirinkta kūrybinė veikla buvo tiesiogiai siejama su dalykų ugdymo turiniu bei įvairių gebėjimų ir kūrybiško mąstymo įpročių (vaizduotės, smalsumo, atkaklumo, nuoseklios praktikos, bendradarbiavimo) ugdymu.

„Kūrybinių partnerysčių“ programos metu kūrėjai kartu su mokytojais planavo, įgyvendino ir reflektavo kūrybiško mokymo(si) procesus. Kūrėjai iš savo pasaulio į mokyklas atsinešė savitą požiūrį bei profesinės veiklos patirtį.

Naujas, atviras požiūris į ugdymo procesą leido sukurti erdvę, kurioje negalioja įprastos mokyklos taisyklės, todėl kūrėjai ir mokytojai kartu įgavo unikalią progą eksperimentuoti ir ieškoti įdomių, inovatyvių pedagoginių praktikų bei įvertinti jų veiksmingumą.

2014 m. remiantis „Kūrybinėse partnerystėse“ dalyvavusių mokyklų patirtimi buvo tiriama, kaip mokyklos supranta ugdymo inovatyvumą. Atsižvelgiant į šią patirtį suformuluotas ugdymo inovacijos apibrėžimas[1].

„Ugdymo inovacija – pasirinkimo dalyvauti veikloje nulemtas kintančių išgyvenimų procesas, kurio metu dinamiškai sąveikaujant su „kitais“ keičiasi mokytojų požiūriai, pradedamos taikyti įgalinančios mokymo formos, atsiskleidžia ugdymo inovacijų vertė.“

Tyrimo metu paaiškėjo, kad ugdymo inovacija tiesiog pati neatsitinka, tai sąmoningas mokyklos ir mokytojų pasirinktas kintančių išgyvenimų procesas. Ugdymo inovacija neapsiriboja metodine instrukcija ar kitu inovatyviu produktu, kurį galima greitai įdiegti. Tai mokyklos vadovybės, mokytojų, mokinių ir tėvų vidinių nuostatų virsmo, pasipriešinimo, susidūrimo su nežinia, diskusijų, derinimosi, konfliktų ir ieškojimo tęstinis procesas[2]:

„Ugdymo inovacija kuriama grupės žmonių, kurie randa bendrą tikslą ir asmeninę prasmę, išmoksta derintis ir spręsti problemas, įtraukdami visus dalyvius. Jie mokosi iš klaidų, tobulina emocinius gebėjimus.“

Pagrindinė inovatyvaus mokymosi vertė – orientacija į mokymosi procesą.[3] Siekdami atskleisti kūrybiško mokymosi metu naudotų pedagoginių praktikų gausą, į šį leidinį įtraukėme jau ne tik kuo įvairesnes projektų istorijas, bet ir įdomios ar netikėtos, kitose mokyklose pritaikomos ugdymo praktikos pavyzdžius.

2011 m. įgyvendintas Jungtinėje Karalystėje vykusios programos „Kūrybinės partnerystės“ (angl. *Creative Partnerships*) tyrimas atskleidė, kad kūrėjų indėlis ir naujas požiūris į ugdymą mokyklose padėjo formuotis savitai pedagogikai – braižo pedagogikai.[4]

[1] Dr. Artūras Deltuva, Vilija Girgždė, dr. Viktoras Keturakis. Kūrybinių partnerysčių modeliu pagrįsto ugdymo inovatyvumo tyrimo rezultatų pristatymas, 2013–2014 m. m. VšĮ „Kitokie projektai“.
[2] Ten pat.
[3] Ten pat.
[4] Thomson, P.; Hall, C.; Jones, K. and Sefton-Green, J. (2012). The Signature Pedagogies Project: Final Report. Newcastle: CCE.

Pedagoginių praktikų repertuaras

1. **Intriga** – tai objektas, vaizdas, garsas, asmuo, įvykis ar veiksmas, kuris sąmoningai yra dviprasmiškas, netikėtas, keistas, ne savo vietoje, atviras ir nenumatytas. Ji suteikia pagrindą svarstyti idėjas ir galimybes.
2. **Artefaktai.** Kūrėjai linkę naudoti rastus, o ne pramoniniu būdu pagamintus daiktus, turinčius simbolinę prasmę. Artefaktai taupo laiką – vos parodžius artefaktą, visa grupė jau žino, kokią nuotaiką jis reiškia, kokį susitarimą primena. Taip pat kūrėjai pasitelkia artefaktus ir intrigai sukelti.
3. **Kitoks erdvės naudojimas.** Kūrėjai linkę išeiti iš tradicinės klasės ribų. Daug mokomasi aikštėse, turguose, darže, architektų studijose, redakcijose. Be to, galima įdomiai išnaudoti ir klasės erdvę, pavyzdžiui, dirbama sėdint ratu arba grupėse. Pasikeitusi erdvė signalizuoja ir kitokias elgesio taisykles.
4. **Progos sukūrimas.** Šios mokymo praktikos bruožas yra noras kurti ypatingus renginius, švęsti, rasti kuo pasidžiaugti.
5. **Bendruomenės ir asmeninis kontekstas.** Susidomėjimas savo šeimos, artimų žmonių, bendruomenės istorijomis, peržengiant ribas tarp mokykloje ir namuose gautų žinių. Tai labai įtraukia šeimą, padeda vertinti tai, kas pats esi.
6. **Asmenybė kaip mokymosi šaltinis.** Kūrėjai dažniausiai atvirai kalba apie savo asmeninį gyvenimą. Jie mano, kad mokinius domina jų, kūrėjų, tapatybė, ir dalijasi informacija apie savo patirtis.
7. **Apranga.** Kūrėjai linkę rengtis ne taip formaliai kaip mokytojai.
8. **Mokymasis per pojūčius.** Ugdymo procese skiriama daugiau dėmesio judėjimui, kūno kalbai, gestams, kvėpavimui.
9. **Kitoks pokalbio diskursas.** Kūrėjų pokalbių su mokiniais tonas dažniausiai yra asmeniškas ir nuotaikingas. Kūrėjų kalbą pagrindžianti logika yra ne įprasta mokykloje priežasties ir pasekmės logika (už sunkų darbą atlyginama, už nusižengimus baudžiama). Tai laisvesnė logika, skatinanti pasiduoti tėkmei, stengtis ir tikėti, kad jei klausimus spręsi linksmai ir su gerais ketinimais, viskas greičiausiai pavyks gerai.
10. **Turtinga pasakojamoji aplinka.** Kūrėjų naudojamos asmeninės istorijos ir analogijos kartu su laisvesne klasės atmosfera, bendru susidomėjimu vietos ir bendruomenės istorijomis prisideda prie turtingos pasakojamosios aplinkos sukūrimo.
11. **Profesinės normos.** Kūrėjai, dirbdami mokyklose, naudojasi įrankiais ir normomis iš savo kūrybos srities.
12. **Bendrų pastangų vertinimas.** Įsitraukimas, bendra kūryba ir dalijimasis pabrėžiami labiau nei individualizmas ir konkurencija.
13. **Kitoks elgesio valdymas.** Kūrėjai linkę pasikliauti mokinių įsipareigojimu dirbti kartu, laikytis profesinių ar dalykinių normų, taip pat pagyrimais ir atidžiu klausymu.
14. **Rutina.** Tam tikrų rutinos elementų naudojimas, pavyzdžiui, dienos pradžia stovint ir veikiant rate kuria saugumo ir pasitikėjimo atmosferą. Ką duoda dienos pradžia rate? Tai lemia susiderinimą, susiklausymą, buvimą čia ir dabar, koncentraciją, tapsmą visumos dalimi, panaikina tiesioginių instrukcijų poreikį, įtraukia visą kūną.
15. **Tempo lankstumas.** Kūrėjų organizuojamas mokymasis yra spartaus tempo, tačiau neskubinamas. Tai labai skiriasi nuo įprastų pamokų, kurių tempas aiškiai susijęs su apibrėžtu laiku. Kūrėjų užsiėmimuose ritmas ir tėkmė pabrėžiami labiau nei greitis.
16. **Atviros užduotys.** Skirtingai nuo pamokų su iš anksto nustatytais mokymosi rezultatais, kūrėjų organizuojamuose užsiėmimuose tai, kas turėtų būti išmokta, yra gana atviras dalykas. Kuriančių praktikų užsiėmimų pradžioje iššūkis dažnai pateikiamas kaip esantis vos vos už pasiekimo ribos, tačiau galbūt pasiekiamas sunkiu bendru darbu. Tai suteikia užsiėmimams pojūtį, kuris gerokai skiriasi nuo įprastų pamokų, kai mokytojas parenka ir iš anksto įvertina mokymosi rezultatus.
17. **Bendruomeniškumo skatinimas.** Gerindami santykius tikslinėje grupėje, kūrėjai kreipia dėmesį ir į platesnę mokyklos bendruomenę. Vaikų pasirodymai ir įvairios progos suteikia naujų galimybių tėvams ir kitiems bendruomenės nariams užmegzti naujus ryšius su mokykla.
18. **Žaidimas.** Smagu tai, kas įtraukia ir emociškai, ir intelektualiai. Žaidimas yra daugelio meno formų dalis. Svarbus „Kūrybinių partnerysčių“ principas – mokytis ne tik gali, bet ir turi būti smagu.

Parengta pagal Thomson, P.; Hall, C.; Jones, K. and Sefton-Green, J. (2012). The Signature Pedagogies Project: Final Report. Newcastle: CCE.

Šios pedagoginės praktikos ryškios ir Lietuvoje vykusiuose kūrybiško mokymosi projektuose. Kūrėjų pasiūlyti kitokie, iš mokyklinės rutinos iškrentantys, tačiau veiksmingi, įtraukiantys ir motyvuojantys, požiūriai į ugdymą paskatino mokytojus ir mokinius eksperimentuoti bei įgalino mokyklų bendruomenes pasinerti į mokymąsi, kuris yra autentiškas, prasmingas ir džiaugsmingas.

Tokia ugdymo praktika – tarsi ypatingos kūrybiškumo žiežirbos, saviti atradimai – kaip perkusininko Martyno Sučylos pasiūlytas būgnavimo *djembe* būgnais metodas, leidęs tyrinėti rimo ir ritmo sąsajas bei įgalinęs pirmų–ketvirtų klasių mokinukus mokytis drauge lygiomis teisėmis, ugdęs susikaupimą, bendradarbiavimą, kalbinę raišką.

Į mokyklą atkeliavę kūrėjai praturtina mokyklos bendruomenę ir savitu, įkvepiančiu pasaulio matymu. Panevėžio Naujamiesčio pagrindinės mokyklos projektas „Patyriminė kelionė į penktąją klasę su fotoaparatu rankoje“ įtikinamai atskleidė, kiek daug vaiko gyvenime gali pakeisti įspūdinga kuriančio praktiko – menininko, kūrėjo – asmenybė, neformalūs palaikantys pokalbiai, suteikiantys geresnio gyvenimo viltį. Ypač – nedideliame miestelyje, kurio vaikai turi ribotas meninio ugdymo galimybes, o socialinė tikrovė skurdi ir nestabili.

Svarbūs atradimai padaryti ir Alytaus „Sakalėlio“ pradinėje bei Kauno Milikonių vidurinėje mokyklose. Čia vykusių kūrybiško mokymosi projektų metu kūrėjai pasiūlė ugdymo praktikas, kurios peržengė mokyklą ir namus skiriančias ribas bei leido mokiniams pasijusti mokykloje saugiai, kaip namie, padėjo išsivaduoti iš baimių ir paskatino juos mokytis nebijant suklysti.

Kartais kūrybiško mokymosi projektas sukelia „šalutinį poveikį“ – paskatina ne tik jame nedalyvavusių mokytojų susidomėjimą, bet ir originalų – jau įrodyta, jog ir veiksmingą – pasirenkamų namų darbų skyrimo metodą. Taip įvyko Kaišiadorių Žaslių pagrindinėje mokykloje, kuri, pasiryžusi išbandyti pasirenkamų namų darbų praktiką, įgalino mokinius rasti savo mokymosi stilių, o mokytojus – geriau pažinti savo mokinius.

Tad yra daug kelių į neįprastą, visapusišką ir įtraukiantį ugdymą. Čia pateikiame tuos, kuriuos kažkas jau išbandė ir sulaukė džiugių rezultatų, taigi ir sustiprėjo naujai įgyta patirtimi.

SMALSUMĄ ŽADINANTYS ARTEFAKTAI: *DJEMBE* IR *CAMERA OBSCURA*

„RITMAS PO RITMO!“

Utenos rajono Sudeikių mokykla – daugiafunkcis centras

Kūrybos agentė – Jurgita Žvinklytė, keramikė.
Kuriantis praktikas – Martynas Sučyla, perkusininkas.
Kuruojanti mokytoja – Rūta Latvėnienė, pradinių klasių mokytoja.
Projekto dalyviai – 13 pradinukų, kurių amžius 7–11 m.

Literatūros pamokos: „Anykščių šilelis“ afrikietiško būgno ritmu

Nedidelėje Utenos rajono Sudeikių mokykloje pradinukai lietuvių literatūros, poetinės kalbos ritmikos ir skambesio buvo mokomi pasitelkus afrikietiškus būgnus.

Į tokį kūrybinį vyksmą nedidelės Utenos rajono Sudeikių mokyklos – daugiafunkcio centro kūrybinė komanda 2013–2014 mokslo metais įtraukė būrį drauge besimokančių pirmos–ketvirtos klasių mokinių.

Integravus du mokomuosius dalykus – muziką ir lietuvių kalbą, būgnais ir kitais egzotiškais instrumentais buvo „skambinami“ lietuvių literatūros kūriniai, siekiant ugdyti moksleivių skaitymo ir literatūros suvokimo įgūdžius.

7–11 metų vaikai kartu su kuriančiu praktiku perkusininku Martynu Sučyla ir mokytojomis pasigamino egzotiškų muzikos instrumentų ir mokėsi jais išreikšti įvairias nuotaikas, pasakoti muzikines istorijas, kurti muziką pagal pasakojimus ir eiles iš knygų. Mušdami būgnus, jie mokėsi pažinti kūrinio ritmą, ieškodami eilučių sąskambių – atpažinti rimus, o pavasarį savo pasigamintais instrumentais „įgarsino“, „įskambino“ „Anykščių šilelio“ ištrauką, kurioje aprašyti paukščių balsai.

Mokyklai, kurioje iš viso mokosi tik 13 pradinukų, šis „Kūrybinių partneryščių“ projektas suteikė daugialypės ugdomosios patirties.

Drauge mokosi įvairaus amžiaus pradinukai

Sudeikių mokykloje – iš viso mokosi 52 mokiniai, iš jų 13 – ne atskiromis klasėmis, o įvairaus amžiaus pradinukų grupėje. Dviem pradinių klasių mokytojoms kasdien tenka nemenkas iššūkis paskirstyti veiklą pagal kiekvieno vaiko poreikius, galimybes ir gebėjimus.

Pradinukų grupė – maža, bet labai aktyvi. Tarp jų yra vaikų, kurie, nesupratę užduoties („nesąmonė“), gali išeiti iš klasės trenkdami durimis. Vieni greitai suvokia esmę, kiti užduotis supranta sunkiau. Kai kurie iš jų gali stipriai „ožiuotis“, net užsidaryti spintoje.

Šiems pradinukams literatūra buvo vienas sunkiausių mokomųjų dalykų: jie negebėjo motyvuoti, kodėl patinka pasirinktas kūrinys, nemokėjo atpažinti kūrinio nuotaikų, jiems buvo sudėtinga įsiminti svarbiausių lietuvių literatūros kūrinių autorius ir žymius visuomenės veikėjus.

Bendromis jėgomis rastas įdomus sprendimas: gaminti muzikos instrumentus, jais groti, padėti mokiniams aptikti muzikos ir literatūros sąsajas (garsas – nuotaika – ritmas – rimas – eilėraštis), mokyti vaikus susitelkti, klausyti, atpažinti, apibūdinti. Taip pat užsibrėžta projekto veiklomis ugdyti bendradarbiavimą ir atkaklumą, nes šių savybių vaikams labiausiai trūko dirbant pamokose.

Sudominti nejprastos veiklos, vaikai noriai įsitraukė į kūrybišką mokymąsi ir įgijo naujų įgūdžių. Su jais dirbę pedagogai ir kūrėjai dalijasi su kolegomis naujų mokymo metodų patirtimi, o mokykla tapo pastebima, sulaukė vietos bendruomenės susidomėjimo ir svečių iš kitų mokyklų. Kokios pedagoginės praktikos buvo panaudotos šiems tikslams pasiekti?

Smalsumą žadino per pojūčius

Projekto veikloje ne kartą sėkmingai panaudotos įgalinimo ir pojūčių įtraukimo į mokymosi procesą praktikos. Iš pradžių vaikai įtraukti į praktinius darbus – gamino muzikos instrumentus. Padedami kuriančio praktiko, pradinukai turėjo patys pasidaryti įvairių nejprastų, egzotiškai atrodančių, muzikuoti tinkamų instrumentų: „griaustinių“, dūdelių, kalimbų, „lietaus šauklių“.

Šie instrumentai – vienas iš perkusininko M. Sučylos pomėgių. Daugelį jų jis pats laisvalaikiu gamina. Pirmiausia kuriantis praktikas vaikus sudomino instrumentais, leisdamas juos apžiūrėti, pačiupinėti, išgirsti jų skleidžiamus garsus, susipažinti su medžiagomis, iš kurių jie pagaminti. Sužadinus pojūčius – liečiant, klausantis, apžiūrint – kilo džiugus susidomėjimas, smalsumas.

> „Kai pirmą kartą paleidau per rankas kalimbą – tai tarsi afrikietiškas pianinas, tik telpantis delne – dalis vaikų susidomėjo ir nejprasta instrumento išvaizda, ir jo skambesiu. Abejingi liko tik keli problemiškai elgesio mokiniai“.
> Kuriantis praktikas Martynas Sučyla

Fizinė veikla ir pojūčiai mokymui buvo tikslingai panaudoti moksleiviams patiems gaminant muzikos instrumentus: 7–11 metų pradinukams reikėjo naudotis pjūklais, dildėmis, švitriniu popieriumi. Jie suko metalinę vielą, šlifavo metalą.

Stebėta, kaip palaipsniui keitėsi vaikų elgesys

Pojūčiais pažinus instrumentus, jų gamybai naudojamas priemones ir medžiagas, lavėjo vaikų vaizduotė, pažintiniai įgūdžiai: vaikai išmoko aplinkoje atpažinti panašiai panaudojamas medžiagas.

„Iš pradžių gaminant instrumentus vaikai pratrūkdavo: aš nedarysiu, čia nesąmonė, o paskui jau išmoko kantriai dirbti. Jei mokiniai praleisdavo instrumentų gamybos sesiją, skubėdavo priminti, kokių dar instrumentų neturi, ką dar reikės drauge pasidaryti. Po kurio laiko vaikai pradėjo pastebėti, ką ir iš kokių medžiagų būtų galima pagaminti, kad išeitų vienoks ar kitoks skambesys".

Kuriantis praktikas Martynas Sučyla.

Mokytoja R. Latvėnienė ir kūrybos agentė J. Žvinklytė pasakojo, kad pradėjus gaminti muzikos instrumentus pastebimai pasikeitė probleminis vieno mokinio elgesys. Iš pradžių jis sėdėdavo kampe užsidengęs galvą ir ignoruodavo aplinkui vykstančią veiklą. Pradėjus gaminti instrumentus, mokinys, pratęs prie ūkio darbų, rado jam pažįstamos fizinės veiklos, kuri jam sekėsi. Sėkmės padrąsintas mokinys netrukus įsitraukė į bendrą projekto veiklą ir netgi pirmą kartą dalyvavo mokyklos koncerte.

Kuriančio praktiko M. Sučylos vertinimu, ši mokinius įgalinanti praktika davė įvairialypės naudos: įsitikinę, kad patys gali pasigaminti instrumentų ir jais groti, vaikai tapo motyvuotesni, prasiplėtė jų akiratis, jie įgijo daugiau įgūdžių, išmoko bendradarbiauti.

Kaip skamba „Senelės pasaka"?

Toliau žadinant vaikų pojūčius išradingai pasinaudota skirtingu instrumentų skambesiu kūrinių nuotaikoms perteikti. Kadangi mokiniams sunkiai sekėsi dėstyti mintis, įvertinti kūrinius, buvo bandoma mintis bei jausmus išreikšti garsais – „įskambinti" literatūros kūrinius. Perskaičius vieną ar kitą tekstą, drauge jam buvo parenkami tinkamiausi instrumentai.

Pasitelkus fizinę veiklą ir pojūčius (grojant įvairiais instrumentais, klausantis jų garsų), mokiniams tekdavo suvokti ir papasakoti, kokias nuotaikas išreiškia instrumentų garsai, kurti muzikines istorijas arba kurti muziką pagal pasakojimus iš knygų, nuotaikas ir įvykius perteikiant garsais. Pavyzdžiui, buvo deklamuojama S. Nėries „Senelės pasaka", ją iliustruojant instrumentų – „griaustinių" skleidžiamais garsais.

Būgnavimas – jungianti patirtis

Prie teigiamų pokyčių prisidėjo ir įdomi projekto „Ritmas po ritmo!" patirtis – bendras afrikietiškų *djembe* (džembė) būgnų mušimas. Ši veikla išsyk aprėpė net keletą pedagoginių praktikų.

Pirmiausia buvo panaudoti artefaktai – patys būgnai. Afrikos būgnas vadinamas vienu iškalbingiausių pasaulio instrumentų, kurio skleidžiama ritmiška muzika vienija ir padeda atsipalaiduoti. Dažniausiai mušant džembes būgnuojama visu būriu, o ratu susėdusius žmones ypač veikia drauge kuriamo ritmo galia.

Apie Afrikos būgnus sakoma, kad jie sukuria ritmus, kurie yra tikras energinis užtaisas, griaunantis visus barjerus tarp žmonių, peržengiantis amžiaus, lyties, odos spalvos, religijos ir kitas ribas bei sujungiantis net ir labai skirtingus žmones į vieną darnią komandą. Perkusininkui M. Sučylai ne kartą tai teko stebėti būgnuojant drauge su įvairių renginių dalyviais.

Afrikietiškų džembių ritmai Sudeikių mokyklos pradinukams ir mokytojams iš pradžių kėlė smalsumą ir buvo egzotiška pramoga, tačiau jau pirmųjų kūrybinių sesijų metu įsitikinta, jog tai – visų dalyvių bendrystę paskatinusi veikla. Būgnuojant drauge ne tik grota, bet ir mokytasi, ir atsipalaiduota.

Džembės Sudeikių mokykloje skambėjo ne kartą, o būgnuota drauge siekiant įvairių tikslų: iš pradžių vaikai šitaip (įtraukiant pojūčius ir kūną) mokėsi ritmo pagrindų, vėliau prie būgnavimo buvo jungiama ugdomoji veikla: skaitomi eilėraščiai, mokiniams tekdavo ieškoti pasikartojančių ritmų, rimų.

Įsitikinta, jog bendras būgnų mušimas padėjo vaikams įveikti bendravimo kliūtis. M. Sučyla pasakojo, kad mokiniai, kuriuos jis apibūdino kaip jautrius, ypač – nesėkmei, po kelių tokių užsiėmimų patys pradėjo jį kalbinti, laukdavo atvykstant, skubėdavo dalytis įspūdžiais.

Pagerino lietuvių literatūros žinias

Projekto poveikis akivaizdus: vaikai tapo labiau įsiklausantys, daugiau dalyvaujantys pamokoje, aktyviau besireiškiantys mokyklos renginiuose. Projekto metu mokytojos ir kūrėjai atrado, kad muzikavimo metodai palengvina mokymąsi – ritmas ir garsai padeda prisiminti eilėraščius, taisykles. Mokytojos ir toliau planuoja taikyti muzikinius instrumentus lietuvių kalbos ir literatūros mokymui.

Testas prieš projektą

Testas po projekto

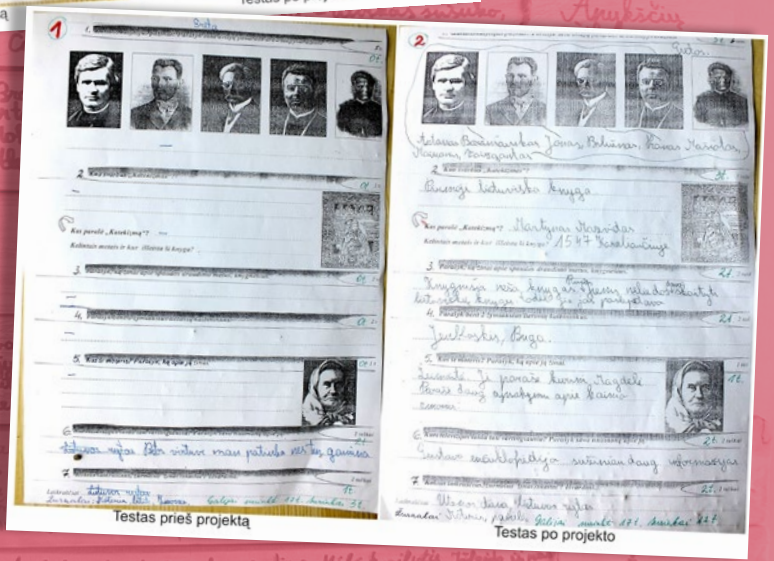

Testas prieš projektą

Testas po projekto

Projektas turėjo didžiulį poveikį ir suartinant mokyklą su mokinių tėvais. Ypatingai džiugų įspūdį tėvams paliko baigiamasis projekto pasirodyma – jų akys švietė iš laimės ir pasidžiavimo savo vaikais. Pasibaigus projekto baigiamajam renginiui mokytojos gavo ne vieną padėkos žinutę iš tėvų, kurie smalsavo, ar kuriantis praktikas Martynas negalėtų ir jų pamokyti muzikuoti.

Ypatingai džiuginantis projekto poveikis mokinių žinioms. Projekto pradžioje pusė vaikų tesugebėjo atpažinti tik vieną lietuvių literatūros autorių – Maironį. Po projekto pakartojus tyrimą, paaiškėjo, kad vaikai jau lengvai atpažįsta autorius. Projekto pabaigoje devyni vaikai iš trylikos atpažino visus autorius, žinojo, ką šie autoriai yra parašę. Kai teste reikėjo įvardyti Žemaitės parašytus kūrinius, kai kurie vaikai įvardijo netgi kitus jos kūrinius, kurių dar neprivalėjo žinoti pagal ugdymo programą.

PRITAIKYTOS PEDAGOGINĖS PRAKTIKOS

- Kitoks erdvės naudojimas: kūrybiško mokymosi sesijos, kuriose būdavo būgnuojama, prasidėdavo kuriančiam praktikui, vaikams ir mokytojoms sėdint ratu, kojomis apžergus džembes, pasiruošus muzikuoti.
- Tai, kad visi rate dalyvavo lygiomis teisėmis, skatino kitokį mokinių elgesio valdymo modelį. Bendras būgnavimas buvo startinė pozicija, kuri įgalino visus vaikus, ir pirmokus, ir ketvirtokus, dalyvauti veikloje lygiomis teisėmis. Veiklą pradėti nuo to, ką vienodai gali visi, svarbu ugdant vaikų savivertę.
- Mokymasis per pojūčius. Projekto metu vaikai mokėsi visu kūnu, lytėdami, girdėdami, judėdami – jie patys gamino muzikos įrankius, ritmingai mušė rankomis į būgną, atidžiai klausėsi jo skambėjimo ir šitaip neįučia atidžiau įsiklausė ir į poezijos rimą.
- Artefaktai. Itin svarbią simbolinę prasmę turi projekte panaudoti djembe būgnai. Drauge kuriamas ritmas yra galinga vienijanti jėga, sujungianti būgnuojančius žmones bendrai veiklai, padedanti peržengti visus bendravimo barjerus.
- Projekto veikloje panaudota bendrų pastangų vertinimo pedagoginė praktika, kai visų mokinių įsitraukimas, bendra kūryba ir dalijimasis buvo pabrėžiami ir vertinami labiau, nei pavienė veikla ar konkurencija. Pavyzdžiui, projekto metu vaikai repetavo „simfoniją“ – drauge įgarsino „Anykščių šilelį“ savo pasigamintais instrumentais.

SMALSUMĄ ŽADINANTYS ARTEFAKTAI: *DJEMBE* IR *CAMERA OBSCURA*

„PATYRIMINĖ KELIONĖ SU FOTOAPARATU RANKOJE“

Panevėžio r. Naujamiesčio vidurinė mokykla

Kūrybos agentė – Lina Svaldenienė, žurnalistė.
Kuriantis praktikas – Vitalijus Červiakovas, fotomenininkas.
Kuruojanti mokytoja – Alma Briedienė, pradinių klasių mokytoja.
Projekto dalyviai – 26 ketvirtokai.

Pasaulis pro fotoaparatą: ieškojo perlų ir vaivorykštės, rado bendravimo stebuklą

Pusmetis dalyvaujant projekte „Patyriminė kelionė į penktąją klasę su fotoaparatu rankoje“ Panevėžio r. Naujamiesčio vidurinės mokyklos ketvirtokams padovanojo daugybę įsimintinų akimirkų, drauge su fotomenininku Vitalijumi Červiakovu atrandant fotografijos meną, šviesos kuriamus stebuklus, atskleidžiant mokslo paslaptis ir tarpusavio bendravimo bei bendradarbiavimo galimybes.

Smalsauti integravus fotografiją į mokomuosius dalykus – šitaip labiau pažinti savo vidinį ir išorinį pasaulius ir bendradarbiaujant skatinti vaikų supratimą apie tai, kad sėkmingo mokymosi garantas yra jie patys, tereikia susikaupti ir turėti kantrybės.

Tokia buvo Panevėžio r. Naujamiesčio vidurinės mokyklos projekto „tyrinėjimų sritis“. Projektu, susietu su dailės, lietuvių kalbos, matematikos, gamtos pažinimo dalykais, siekta sustiprinti vaikų motyvaciją mokytis, parengti dvi ketvirtokų klases penktosios klasės iššūkiams ir suvienyti vaikus – dvi atskiras klases paversti viena draugiška penktokų klase.

Fotografijos integravimas sukėlė kūrybiškumo bangą

Viena projekto „Patyriminė kelionė į penktąją klasę su fotoaparatu rankoje“ sėkmės priežasčių – išradingas fotografijos integravimas į mokomuosius dalykus. Nedidelio miestelio vidurinės mokyklos pradinukus tai ne tik labai sudomino, bet ir paskatino netikėtą kūrybiškumo bangą.

Į mokyklą moksleiviai pradėjo neštis kompiuterius, fotoaparatus, šeimos albumus su senomis nuotraukomis, vėliau pradėjo fotografuoti ir per kitas pamokas, namuose, netgi rašinius iliustruodavo fotografijomis.

Mokytojos A. Briedienės vertinimu, tokį kūrybinį proveržį sukėlė ir charizmatiška projekte dalyvavusio kūrėjo – fotomenininko V. Červiakovo asmenybė.

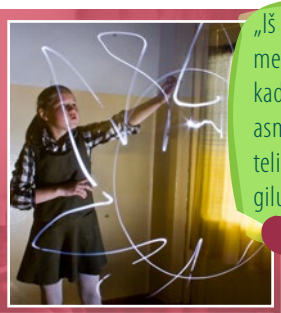

„Iš pradžių ketvirtokai tiesiog negalėjo atitraukti akių nuo menininko: pirma, dėl to, kad jis buvo vyras, antra, dėl to, kad tai buvo tikras fotografas, o trečia – tai buvo išskirtinė asmenybė, visai kitokia nei mokyklos mokytojai. Mažo miestelio žmonių simpatijas kūrėjas pelnė savo būdu – ramumu, gilumu, šiltumu, netgi išskirtine išvaizda“.

Kuruojanti mokytoja Alma Briedienė

Projekte – kūrybinių veiklų įvairovė

Gerus projekto rezultatus lėmė ir kruopštus pasirengimas. Kiekvieną būsimą kūrybinę sesiją abi projekte dalyvavusios mokytojos, kūrėjas ir kūrybos agentas iš pradžių aptardavo, siūlydavo idėjas temoms, kurių turėjo būti mokomasi pagal programą, pasiskirstydavo darbus.

Iki kūrybinės sesijos mokytojos su vaikais jai pasirengdavo: susipažindavo su teorija, pasigamindavo reikiamų priemonių. Iki pat savaitės vidurio pasitaikydavo skambučių vieni kitiems: „Žinote, mes dar ir taip galėtume padaryti..." O jau penktadienį visi atvykdavo į mokyklą su priemonių ir medžiagų ryšulėliais ir pasinerdavo į kūrybiško mokymosi vyksmą.

Viena iš projekto sėkmės priežasčių ir šio projekto ypatumas yra tai, jog orientuotasi ne į kokią vieną, o į daugybę įvairiausių kūrybiškų, apmąstytų, gerai parengtų veiklų: nuo animacijos kūrimo, šešėlių teatro, vaivorykštės kūrimo iki fotografijų, kuriose dar piešiamas fonas.

Mokykloje ketvirtokai išnaudojo dar nebandytus metodus: susipažino su visų žemynų klimato zonomis ir jų gyventojais darydami popierinius gyvūnų trafaretus, kurie vėliau tapo šešėlių vaidinimo personažais. Kito susitikimo metu vaikai mokėsi montuoti – šešėlių vaidinimo nuotraukos ir ketvirtokų pasirengti pasakojimai apie žemynus virto kadrine animacija.

Įgytas geografijos žinias pradinukai pasitikrino judrioje viktorinoje. Ketvirtokams reikia išmanyti ne tik geografijos, bet ir fizikos bei astronomijos pradmenis. Šviesos reiškinius jie tyrinėjo piešdami šviesą ilgai išlaikytoms fotografijoms, su senovišku ir šiuolaikišku moksliniu Saulės bei kitų žvaigždžių stebėjimu susipažino Molėtuose.

Žygyje rinko atliekas ir „perlus"

Kokias chemines reakcijas gali lemti ryški šviesa, vaikai turėjo progą suprasti darydami nuotraukas pačių pasigamintais fotoaparatais-dėžutėmis (*camera obscura*). Be galo visus ketvirtokus sudominusi veikla – visi susėdę tamsoje nejudėdami laukė, kada paprasta kavos dėžute bus nufotografuota visa klasė. Kai ryškaluose pasirodė pirmieji nuotraukų kontūrai, vaikai tiesiog krykštavo iš džiaugsmo. Chemija tęsėsi ir ryškinant negatyvus tamsiame kambarėlyje.

Vėliau, siejant su mokomosios programos temomis, išsiruošta į žygį, kur kartu rinktos ir atliekos, ir „perlai". Rezultatas – švaresnė artimoji gamtinė aplinka ir įamžintos akimirkos, atspindinčios vis kitą kiekvienam radiniui priskirtą vertybę (draugystė, pagalba, nuoširdumas ir pan.). Pririnkta apie 40 tokių „perlų", susitikta su miško girininku.

Kitą kartą vertybių fotografijos jau buvo išryškintos, tad vaikai gamino plakatus, kurių vaizdiniu pagrindu tapo abstraktūs guašo spaudiniai, o turiniu – jau minėtos nuotraukos ir vertybių aprašymai. Dėžutėmis padarytų nuotraukų pozityvams reprezentuoti buvo skirtas paskutinis užsiėmimas. Geriausiai pavykusios fotografijos įgavo naują kontekstą, kai ketvirtokai, pasitelkdami savo vaizduotę, anglimi piešė jų foną.

Camera obscura mokė susikaupti

Fotomenininkas V. Červiakovas pasakojo, kad kai kurios projekto veiklos ketvirtokams buvo ganėtinai sudėtingos: reikėdavo išbūti nejudant, laukti tamsoje ir pan. Tokioms veikloms jis stengdavosi įvairiais pratimais bei užduotimis vaikus parengti iš anksto. Pavyzdžiui, vaikų buvo paprašyta kuo ilgiau stovėti ramiai – lyg juos tuo metu fotografuotų.

„Parodžiau paprastą dėžutę, papasakojau, kad nuotraukai padaryti nereikia sudėtingos fototechnikos, tačiau reikia kantrybės norint tokiu būdu išgauti ryškų vaizdą. Susidomėję vaikai ramiai stovėjo tiek, kiek reikėjo – ir tuo labai nustebino mokytojas“.

Kuriantis praktikas Vitalijus Červiakovas

Kai po poros mėnesių ir daugybės kūrybinių sesijų dėžutėmis buvo daromos nuotraukos ir pradinukai vienas kitą fotografavo mokyklos aplinkoje, jie jau gebėjo stovėti nejudėdami tiek, kiek reikėjo nuotraukai padaryti.

Siekiant, kad būsimi penktokai „prisijaukintų“ mokyklos erdves, gerai orientuotųsi pastate, išmoktų pastebėti jo ypatumus, jie grupelėmis turėjo mobiliaisiais telefonais ar planšetiniais kompiuteriais fotografuoti vienas kitą tam tikrose mokyklos vietose, kurių aprašymus, parašytus mįslės forma, išsitraukė burtų būdu.

Priemones fotografuoti turėjo ne visi, tad jomis mokiniams reikėjo pasidalyti, o į grupeles buvo skiriami abiejų klasių pradinukai pramaišiui, kad išmoktų bendradarbiauti ir susidraugautų.

Per mažas užduotis – iki didesnių rezultatų

Iš pradžių pradinukai mokyti netikėta, intriguojančia veikla ir skiriant nedideles užduotis – susikoncentruoti, bendradarbiauti, dalytis. Vėliau pereita prie sudėtingesnių veiklų. O viena paskutiniųjų kūrybinių sesijų jau buvo išties sudėtinga. Jos metu buvo sujungta daug mažų užduočių: ketvirtokai patys fotografavo, ryškino nuotraukas, anglimi, guašu nupiešė kai kurioms nuotraukoms foną ir mokykloje surengė parodą.

Sumanytai kūrybinei sesijai šviesos tematika reikėjo specialių priemonių – prizmės, kurią mokykla turėjo labai seną ir prastą. Svarstyta, gal užsiėmimą surengti kitur, gal prizmę pasiskolinti, tačiau visais atvejais dingtų paprastumo stebuklas, o vaikams užsibrėžta parodyti tokius bandymus, kurie būtų paprasti, suprantami.

„Nemanau, kad toks sumanymas su pradinukais būtų pavykęs iš karto: vaikai tam būtų tiesiog nepasirengę. Viską darėme palaipsniui, mokiniai gebėjo susikoncentruoti į tam tikrą veiklą, dirbti su kitos klasės vaikais, patys siūlė kūrybiškas išeitis“.

Kuriantis praktikas Vitalijus Červiakovas

Tad V. Červiakovas sumanė kitokį būdą: nukreipus žibintuvėlį į klasės veidrodį, panardintą vandenyje, ant sienų suspindo vaivorykštė, kurią vaikai fotografavo ir džiaugėsi, kad šį būdą gali išbandyti namie, parodyti tėvams. Kūrėjas pabrėžė, kad eksperimento sėkmei labai padėjo tai, jog pradinukai jau buvo pasirengę, mokęsi teorijos apie šviesos reiškinius.

Kartais svarbi vienintelė frazė

Itin veiksmingomis fotomenininkas pavadino veiklas, pareikalavusias didelio susikaupimo, kai nebuvo galima padaryti klaidos. Tarkime, ryškinant negatyvus tamsiame kambarėlyje niekas negali įeiti, išeiti ar įjungti šviesos, nes, apšvietus fotopopierių ar negatyvus, visas procesas pražūtų.

„Mokytojos baiminosi, kad vienas specialiųjų poreikių turintis ir itin probleminio elgesio vaikas neišbus ramiai tamsoje, ir kils problemų. Iš tiesų įpusėjus nuotraukų ryškinimo procesui mokinys pradėjo nerimauti, norėjo eiti namo: tai buvo kaip tik tas laikas, kai namuose jam būdavo leidžiama trumpai pažaisti kompiuteriu.

Bendraklasiai sunerimo – kad tik jis neuždegtų šviesos. Pakako ramiai pasakyti, kad jis – protingas vaikas ir supranta, kokia dabar visų padėtis, o aš juo visiškai pasitikiu, ir vaikas ramiai išbuvo su mumis visą laiką, sulaukė, kol apžiūrėjome išryškintas nuotraukas, nebepaisydamas, kad namie galbūt pražuvo jo žaidimų valanda“, – pasakojo fotomenininkas.

Akimirkos, kurias verta prisiminti

Pačiam kūrėjui labiausiai įsiminė akimirkos, kai pasikeitė ketvirtokų požiūris į mokinukus, su kuriais iki tol jie nelabai bendravo, laikėsi nuošaliau vieni nuo kitų. Per kūrybines sesijas šie vaikai labai stengdavosi, ir V. Červiakovas keletą kartų juos pagyrė už gerus rezultatus. Po to į šiuos mokinius palankiau pradėjo žiūrėti ir kiti vaikai.

Kitas įsiminęs momentas: grįžtant ir iškylos miške jį užkalbino keletas probleminiais laikomų vaikų, kurių šeimose – itin sunkios situacijos. Tądien su šiais vaikais fotografas savotiškai susidraugavo – juos fotografavo, pamokė, kaip naudotis fotoaparatu. O grįžtant į mokyklą netikėtai užsimezgė asmeniškas pokalbis, vaikai menininkui atsivėrė.

„Pokalbio metu stengiausi įkvėpti jiems vilties, kad nepaisant to, kaip klostosi padėtis namie, galima pačiam savo gyvenimo kelią pasukti tinkamesne, šviesesne linkme“, – prisiminė menininkas, labai branginantis tas vaikų pasitikėjimo akimirkas.

Kūrybinės sesijos buvo it šventė

Garsinę, vaidinę, filmavę ir montavę animacinį filmuką vaikai išmoko susikaupti. Jie džiaugėsi peržiūrėję filmuką – džiugino vien galimybė pamatyti, pajusti savo indėlį į bendrą rezultatą.

„Kiekvieną penktadienį mokiniai labai laukdavo kūrybinės sesijos. Tai būdavo tiesiog šventinės pamokos: sulaukę kūrybos agentės Linos Svaldenienės ir fotografo Vitalijaus Červiakovo, drauge darydavome tai, kam su mokiniais ruošdavomės visą savaitę“.

Kuruojanti mokytoja Alma Briedienė

Ketvirtokai išbandė įvairiausius mokymosi būdus – tai labai svarbu šiandienos mokykloje. Vaikai suvokė savo mokymosi stilius – kiekvienas išsiaiškino, kaip jam geriausia mokytis. Šią patirtį mokiniai galės pritaikyti ne tik penktoje, bet ir dvyliktoje klasėje ar studijuodami.

Drąsiai vertina ne tik savo, bet ir mokytojo darbą

Ši veiklų įvairovė projekto pabaigoje atskleidė džiuginantį rezultatą – penktajai klasei pasirengusius, guvius, drąsius, bendraujančius, nebijančius klausti ir dirbti drauge moksleivius, kurie moka įvertinti savo ir kitų veiklą ir jau yra atradę, kad mokytis gali būti ne tik smagu, bet ir labai įdomu.

Mažame Naujamiesčio miestelyje vaikų nedaug, visi vieni kitus pažįsta, tad kitais mokslo metais A. Briedienę netruko pasiekti atgarsiai apie visiškai kitokius – mokytis motyvuotus – penktokus, buvusius ketvirtokus. Aptardami penktokų adaptaciją, jiems dėstantys dalykų mokytojai pirmiausia minėjo išskirtinį šių vaikų kūrybiškumą, gebėjimą bendradarbiauti – vaikai patys neretai pasiūlo kai kurias užduotis atlikti grupėse.

„V. Červiakovas pasiūlė mums daugybę priemonių, kurių paprastoje mokykloje ir įprastinėje pamokoje nebūtume turėję ir gal net nebūtume norėję užsiimti tokia veikla. Tad žinių ir priemonių, kurių iki tol nebūdavo pamokoje, panaudojimas dalykiniam mokymui – vienas didžiausių šio projekto atradimų“.

Kuruojanti mokytoja Alma Briedienė

Po baigiamojo projekto renginio ketvirtokai pradėjo prašyti mokytojų, kad kūrybiškas mokymasis nesibaigtų, ir kad mokytojos kitiems mokslo metams sukurtų kitų projektų.

„Daugeliui mokinių bendravimas su kūrėju paliko itin gilių įspūdžių. Tegu jie ateityje ir netaps fotografais – juk ne toks ir buvo mūsų projekto tikslas, tačiau esu tikra, jog jie ir po daugybės metų prisimins, kaip ketvirtoje klasėje draugavo su fotografu, piešė vaivorykštes ir darė nuotraukas paprasta kavos dėžute“.

Kuruojanti mokytoja Alma Briedienė

- Artefakto naudojimas buvo itin svarbus susikaupimą ir bendradarbiavimą skatinantis metodas. *Camera obscura* yra gilią istoriją ir simbolinę prasmę turintis objektas, žmonijai žinomas jau nuo antikos laikų. Leonardas Da Vinčis naudojo *camera obscura* kaip akies modelį, o Džonas Lokas laikė *camera obscura* pažinimo metafora. Neatsitiktinai šiame projekte buvo tyrinėjamos būtent mokslo (chemijos, biologijos) paslaptys. *Camera obscura* leido vaikams pasijusti matomiems, mokė juos susikaupimo, dėmesingumo vieni kitiems ir sudomino savo veikimo principu.
- Kitoks erdvės naudojimas: užsiėmimai vyko įvairiose mokyklos vietose, miške, tamsiame kambarėlyje, kur buvo ryškinamos nuotraukos.
- Progos sukūrimas: vaikai džiuginti „perlais“, kurių ieškojo miške, kavos dėžute padarytomis nuotraukomis, ant sienų „piešiama“ vaivorykšte ir t. t.
- Įtraukimas: galėjimas, o ne negalėjimas buvo startinė kūrybiško mokymosi pozicija. Mokiniai patys darė nuotraukas paprastomis dėžutėmis, jas ryškino, kūrė animacinį filmuką ir jį montavo.
- Bendrų pastangų vertinimas. Įsitraukimas, bendra kūryba ir dalijimasis buvo pabrėžiami labiau nei individualizmas ir konkurencija: daugumą projekto veiklų mokiniai galėjo atlikti tik veikdami drauge ir draugiškai. Jie dalijosi fotografavimo priemonėmis, gamino šešėlių teatro figūras ir jas filmavo, fotografavo vieni kitus, drauge piešė plakatus.
- Kitoks elgesio valdymas: ryškinant negatyvus, specialiųjų poreikių mokinys neuždegė klasėje šviesos, nes suprato, kad sunaikins visų bendraklasių darbą. Užteko vienos ramiu tonu pasakytos kūrėjo frazės, kad jis visiškai pasitiki šiuo mokiniu.
- Kitoks pokalbio diskursas. Daugumai mokinių, ypač vaikams iš skurdžios socialinės aplinkos, įsiminė atviras ir neformalus bendravimas su kūrėju, palaikantys pokalbiai, suteikę geresnio gyvenimo viltį bei leidę patikėti, kad įmanoma pakreipti gyvenimą norima linkme.

MŪSŲ GYVENIMO TEKSTAI: ISTORIJOS PAMOKOS IŠ TĖVŲ LŪPŲ

„KAIP KONTEKSTAS KEIČIA TEKSTĄ“

Švenčionių Zigmo Žemaičio gimnazija

Kūrybos agentas – Mindaugas Šulskus, žiniasklaidos ir reklamos ekspertas.
Kuriantis praktikas – Justas Rožėnas, žurnalistas, kultūros projektų vadovas.
Kuruojanti mokytoja – Žydrė Garlienė, lietuvių kalbos mokytoja metodininkė.
Projekto dalyviai – 23 gimnazijos dešimtokai.

Projektas išmokė gerbti nuomonių įvairovę

Kol vyko projektas „Kaip kontekstas keičia tekstą“, Švenčionių Zigmo Žemaičio gimnazijos dešimtokų lietuvių ir rusų kalbų bei istorijos pamokos priminė savotiškus eksperimentus ar teatro spektaklius.

Kaip keisis auditorijai perduodama žinia, jei ją sakysime per garsintuvą? Tamsoje? Pašnibždomis? Nusigręžę nuo pašnekovų? Kokios įtakos informacijai turi politinės aplinkybės, ideologija? Tai klausimai, į kuriuos mokiniams patiems teko rasti atsakymus. Rezultatas – geresni viešojo kalbėjimo, tarpusavio bendravimo įgūdžiai, „atšilusi“ klasės atmosfera ir drąsa reikšti mintis, išsakyti bei apginti savo poziciją pasitelkus žinias, įgytas integruotose pamokose.

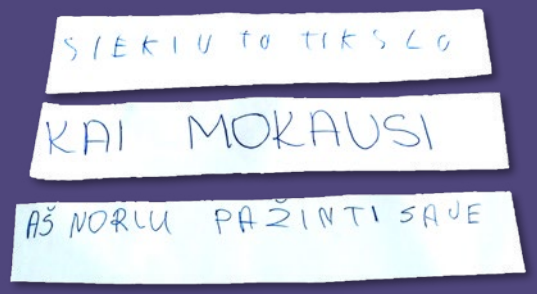

Integravus lietuvių ir rusų kalbų bei istorijos dalykų ugdymo turinį ir pasitelkus žurnalistinius kūrybinius metodus, dešimtokams buvo parengta įdomių ir įtraukiančių kūrybinių užsiėmimų, kurių visuma pavadinta „Aš turiu balsą“.

Dvi projekto dimensijos

Kūrybinių sesijų metu dešimtokai išbandė, kaip keičiasi viešasis kalbėjimas kintant jo kontekstui (bendrauta be žodžių, kalbėta tamsoje, pašnibždomis arba per garsiakalbį kieme). Lygiagrečiai dešimtokai gilinosi į sovietmečio laikotarpį: analizavo autentišką istorinę tų laikų medžiagą, skaitė straipsnius, žiūrėjo dokumentinius filmus.

Mokykloje viešėjo ir moksleiviams paskaitą skaitė sovietologas, žurnalistas, buvęs *Irytas.lt* redaktorius dr. Tomas Vaiseta. Projekte dalyvaujantys mokiniai buvo pakviesti į LRT, stebėjo, kaip rengiamos įvairios pramoginės ir žinių laidos. Taigi viešasis kalbėjimas ir klausymasis buvo tyrinėjami iš įvairių perspektyvų.

„Projektas turėjo tarsi dvi dimensijas. Pirmoji – keitėme kalbėjimo kontekstą ir stebėjome, kaip tai keičia moksleivių santykį su kalba ir auditorija: klasėje buvo rengiami netradiciniai pristatymai, mokiniai kalbėjo per garsiakalbį lauke, prie partizanų bunkerio miške ar sėdėdami mokyklos valgykloje prie arbatos puodelio. Antroji dimensija – konteksto ir teksto nagrinėjimas: drauge analizavome, kaip tekstą keičia ideologija, politinės sąlygos“.

Kuriantis praktikas Justas Rožėnas

Apie propagandą – ir karinio konflikto kontekste

Įdomus sutapimas: projektas, kuriame, be kita ko, nagrinėta ir tai, kaip sovietmečiu veikė propaganda, buvo įgyvendinamas politinių įvykių Ukrainoje metu, tad pasipildė tarsi dar vienu kontekstu. Vis dėlto tai, J. Rožėno teigimu, nebuvo tiesioginių tyrinėjimų objektas.

„Kadangi mokiniai tuo metu istorijos pamokose nagrinėjo sovietmetį, su juo pirmiausia ir siejome užsiėmimus: nagrinėjome to meto reklamą, kronikas, straipsnius, analizavome, ar juose atpažįstama propaganda, kiek esama objektyvios informacijos“, – paaiškino pašnekovas.

Žurnalistui, laidų vedėjui šiame projekte teko dirbti su vaikais, gimusiais ir augusiais jau nepriklausomoje valstybėje. Kūrėjas apgailestavo, kad savo nuomonės – faktais grįsto požiūrio į sovietmetį moksleiviai neturi, apie tą laikotarpį žino tik iš nuogirdų, nes mokykloje faktinės žinios retai interpretuojamos: skubama išeiti istorijos programą ir esme tampa informacijos kiekis, o ne giluminis jos suvokimas.

Savotišku tiltu į netolimą praeitį moksleiviams tapo juos labai sudominusi sovietologo T. Vaisetos paskaita. Mokiniai teoriškai ir praktiškai susipažino su informacijos daugiaprasmiškumu, sovietmečio laikotarpio istorinę medžiagą nagrinėjo analizuodami sovietinės ir disidentinės spaudos archyvus. Lygindami informacijos pateikimą įvairiuose šaltiniuose, mokiniai ugdė kritinio mąstymo gebėjimus ir neįprastu būdu mokėsi istorijos.

„Istorijos moksle ir jos vertinime nėra nieko vienareikšmiška – tai, mano manymu, kertinis dalykas ugdant kritinį mąstymą“.

Kuriantis praktikas Justas Rožėnas

Mokėsi istorijos kalbėdamiesi su tėvais

Projekto metu aktyviai, t. y. pasitelkiant įvairias kalbėjimo formas ir kontekstus, nagrinėtas tik vienas istorinis laikotarpis – sovietmetis. Tai žadino mokinių smalsumą, parodė galimybę įvairiai žvelgti į tą pačią temą.

Dalis mokinių tvirtino, jog sovietmečio tema anksčiau nėra kalbėję su tėvais ir seneliais. Siekdami suartinti istorinę medžiagą su gyva žmonių patirtimi, kūrėjai pateikė mokiniams namų darbų, kurie paskatino mokinius domėtis savo tėvų ir senelių gyvenimu sovietinės okupacijos metais.

Mokinių šeimos nariai buvo įtraukti į projektą tiesiogiai, užduočių metu. Be to, projekto veikla buvo aptarinėjama tėvų susirinkimuose. Vienos mokinės

tėvas pažymėjo, kad jam pačiam buvo labai įdomu pasakoti apie savo mokyklinius laikus dukrai – ji klausėsi itin susidomėjusi, be to, iki projekto tai buvo bene vienintelis toks atviras tėvo ir dukros pokalbis. Dar kitos mokinės tėvas nustebo, kai jo dukra paprašė paskolinti savo albumą su nuotraukomis iš sovietų armijos. Dukra namuose labai daug klausinėjusi ir prašiusi aptarti kiekvieną nuotrauką – tokia namų užduotis suartino tėvą ir dukrą.

Eksperimentinė ugdymo erdvė išlaisvino mokinių balsą

Projekto metu naudotą metodiką kūrėjai pavadino „Aš turiu balsą“. Ši metodika įtraukė tokias veiklas, kaip bendravimas be žodžių, bendravimas tamsoje, paskaita ir atsiskaitymas mažoje erdvėje pašnibždomis, atsiskaitymas iš kitos erdvės, atsiskaitymas po du, telefonu, naudojantis garsiakalbiu, istorija grupėmis, po vieną žodį.

Priešpriešindami balsą ir kitus pojūčius, kūrėjai siekė pakeisti tradicinę ugdymo erdvę ir mokinių bei mokytojų elgseną joje. Tradiciškai klasėje vieni sėdi ir klauso, o kiti atsakinėja tam skirtoje vietoje – tribūnoje prie lentos.

Kūrybiško mokymosi projekto metu, taikant „Aš turiu balsą“ pedagoginę praktiką, kalbėta ir kitose vietose bei kitaip (buvo kalbama tamsoje, pašnibždomis ir pan.), kūrybines veiklas jungiant su dalykų turiniu.

Tokia žaisminga atsiskaitymo veikla, kaip atsakinėjimas mokyklos kieme su garsiakalbiu, kėlė mokinių jaudulį ir vertė susikaupti.

Kontekstas, kurio nevalia ignoruoti

Projektas, pasak J. Rožėno, atskleidė vieną didelę dabarties ugdymo spragą: mokykloje per mažai kalbama apie tai, kas šiuo metu vyksta pasaulyje ir aplink mus.

Siekiant, kad vyresniųjų klasių moksleiviai išmoktų išties kritiškai vertinti informaciją, neužtenka tik integruoti kelis mokomuosius dalykus. Tai apskritai pozicijos klausimas, ir bėda ta, kad mokykloje labai retai kalbama apie tai, kaip vertinti dabarties įvykius.

Aptariant su moksleiviais šiandienos aktualijas galėtų dalyvauti istorijos, pilietinio ugdymo, lietuvių kalbos mokytojai: kiekvieną reiškinį juk galima analizuoti iš įvairių perspektyvų.

„Edukacijos institucijai susitelkti vien į praeitį ir nematyti, neaptarti su jaunąja karta to, kas vyksta šiandien, manau, yra mažų mažiausiai nusikaltimas. Šis požiūris turėtų keistis“.

Kuriantis praktikas Justas Rožėnas

Patirtis pritaikoma ir kitose mokyklose

Jungtinis keturių penkių savaičių trukmės pamokų ciklas, kai į sovietmetį žvelgiama per kurių nors dviejų kalbų – tarkime, lietuvių ir anglų, santykį, nagrinėjant įvairius istorinius šaltinius ir koncentruojantis ne į patį istorinį įvykį, o į tai, kokią informaciją apie jį pateikia įvairūs informacijos šaltiniai, keičiant pristatymų metodikas – būtų itin paveikus siekiant išugdyti vaikų gebėjimą kritiškai vertinti informaciją bei viešai kalbėti.

Šio projekto atveju puikiai derėjo istorijos ir kalbų (lietuvių ir rusų) dalykų ugdymo turinys. Kalbų mokymasis tiesiogiai susijęs su viešo kalbėjimo iššūkiu, minties raiška, įsiklausimu, pasakojimu ir pan., tad mokantis kalbų itin praverčia teatro bei žurnalistikos srities kūrybiniai metodai. Pasirinkus socialinių dalykų (istorijos, geografijos) ar dorinio ugdymo (etikos, filosofijos) temas, kurios susijusios su netolima praeitimi bei vietos bendruomene, mokymąsi galima paversti itin turtinga patirtimi, peržengiančia vadovėlį ir mokyklos sienas, įtraukiančia mokinių šeimos narius ir net visą miestelio bendruome-

nę. Mokymosi šaltiniais tokiame projekte tampa ne tik vaizdo ir garso archyvinė medžiaga, istoriniai objektai, pastatai, bet ir gyvi žmonės.

Vienas iš projekto tikslų buvo pasiekti, kad visi klasės moksleiviai turėtų progą kalbėti viešai – ne tik patys aktyviausieji, kurie dažniausiai pirmieji ir kalba, bet ir kiti mokiniai, kad jie nebūtų pajuokti, nesulauktų pašaipių replikų. Tad taikytų metodų pavadinimas „Aš turiu balsą“ buvo tarsi šūkis, vienijantis visas projekto veiklas ir primenantis moksleiviams, kad kiekvienas iš jų turi balsą, kiekvieno jų nuomonė yra svarbi.

„Baigiamojo projekto užsiėmimo metu, vykstant refleksijai, mokiniai laisvai dalijosi mintimis, ir netikėtai suvokiau, kad pokytis įvyko. Vaikai suprato, kad replikavimas, nuolatinis šurmulys tuo metu, kai kitas kalba, yra nekonstruktyvus elgesys, ir kad kitas žmogus taip pat turi balsą, jo nuomonė taip pat yra svarbi. Klasės lyderės, kurios paprastai kalbėdavo, leido kalbėti ir kitiems, ir paaiškėjo, kad visi turi ką pasakyti. Šis suvokimas, šiltesnė emocinė terpė klasėje, man atrodo, ir yra pats stipriausias pokytis“.

Kuriantis praktikas Justas Rožėnas

Išmoko kritiškai vertinti informaciją

Projektą „Kaip kontekstas keičia tekstą“ kuravusi lietuvių kalbos mokytoja metodininkė Žydrė Garlienė pastebėjo, kad bendros veiklos metu mokiniai geriau pažino vienas kitą, tad dabar dešimtokai – labai draugiški, noriai bendrauja, kartu leidžia laisvalaikį. Pasikeitė jų santykis su mokytojais: ėmė labiau jais pasitikėti, vertinti kaip draugus.

Klasėje buvo keletas mokinių, kurie baiminosi viešai kalbėti, nemokėjo apginti savo pozicijos. Kadangi įvairių kūrybinių projekto veiklų metu visiems atsirado galimybių išreikšti savo mintis, pamažu ir šie moksleiviai įprato prie klasės draugų dėmesio ir jau nebebijo kalbėti viešai, nebijo klysti, pasakyti kažką ne taip, nes žino, kad nebus išjuokti. Vienas, anksčiau viešai kalbėti nedrįsęs mokinys, nebebijo reikšti savo minčių.

Mokiniams įsiminė ir net per pasiekimų patikrinimą pravertė kitokia pamokų forma – galimybė tyrinėti sovietmečio spaudos archyvus (autentiška ir įsimintina medžiaga), svečio paskaita, kuri paskatino giliau pasidomėti sovietiniu laikotarpiu.

Vienu iš didžiausių projekto privalumų mokytoja laiko tai, kad jaunuoliai išmoko kritiškai vertinti informaciją viešojoje erdvėje, nes užsiėmimų metu buvo intensyviai dirbama su įvairiais informacijos šaltiniais, nuolat vertinamas jų patikimumas.

PRITAIKYTOS PEDAGOGINĖS PRAKTIKOS

- Bendruomenės ir asmeninis kontekstas. Vienas didžiausių šio kūrybiško mokymosi projekto poveikių buvo mokyklos ir namų erdvės suartinimas, to, ko vaikai mokosi mokykloje, perkėlimas į namus, šeimą. Susiejus mokykloje aptariamą sovietinio laikotarpio temą su namų darbais, kurie įtraukė tėvus ir senelius, mokiniai buvo paskatinti domėtis gyvų sovietmečio liudininkų – savo šeimos narių – pasakojimais.
- Kitoks erdvės panaudojimas. Projekto metu buvo daug eksperimentuojama su ugdymo erdve, ji buvo radikaliai keičiama tiek fiziškai, tiek emocine prasme, siekiant pakeisti nusistovėjusį mokinių ir mokytojų požiūrį į mokymąsi bei ugdyti kalbinius mokinių gebėjimus.
- Žaidimas. Vykdant projektą kiekviena pamoka virto savotišku spektakliu, kurio metu buvo tyrinėjamas kalbėjimas iš įvairių perspektyvų. Nors kalbėta rimtomis temomis, pamokos turėjo daug žaismingumo elementų. Absurdiškumo, teatro elementai, tokie kaip atsakinėjimas per garsiakalbį kieme, padėjo mokiniams ir mokytojams į viešą kalbėjimą pažvelgti iš kitos perspektyvos.
- Profesinės normos. Projekte buvo pasitelktos profesinės žurnalistikos normos. Mokiniai mokėsi lietuvių kalbos (viešos, argumentuotos, taisyklingos ir raiškios), mankštindami balsą, diskutuodami, o kritinio mąstymo – tyrinėdami įvairius informacijos šaltinius, informacijos pateikimo kontekstą ir priežastis, kaip tikri žurnalistai.

MOKYKLOJE – KAIP NAMIE: BENDRŲ PASTANGŲ VERTINIMAS IR SAUGI ATMOSFERA

„VAIZDO LABORATORIJA“

Alytaus „Sakalėlio“ pradinė mokykla

Kūrybos agentė – Danutė Gambickaitė, menotyrininkė.
Kuriantis praktikas – Dalius Kederys, vaizdo menininkas.
Kuruojanti mokytoja – Aušra Plytninkaitė, pradinių klasių mokytoja.
Projekto dalyviai – 26 pirmokai.

Bendras piešinys suartino ir išmokė dalytis

Piešinys – tokį „raktą“ pasirinko Alytaus „Sakalėlio“ pradinės mokyklos „Kūrybinių partnerysčių“ projekto „Komandos kūrimas ir įsiklausymo įgūdžių lavinimas kuriant vaizdo laboratoriją“ kūrybinė komanda, siekusi suvienyti vos pusmetį drauge besimokančius 1b klasės mokinius. Pradinukų klasei stigo gebėjimo susikalbėti, pasitikėjimo vienas kitu, jiems nepavykdavo susikaupti.

Projektui artėjant prie pabaigos, klasė jau buvo kur kas draugiškesnė. Berniukai nesišalino mergaičių, klasės draugai negailėdami dalijosi ne tik piešimo priemonėmis, bet ir kur kas asmeniškesniais dalykais – savo pačių piešiniais.

Būrys pirmokų, it skruzdėlės apkibę didelį bendrą piešinį, drauge gabena jį į klasės galą ir kabina ant sienos. Tokia veikla triukšmingiems ir išsiblaškiusiems septynmečiams, regis, jau pati savaime ganėtinai sudėtinga.

Iš tiesų bendra mokinių veikla buvo dar sudėtingesnė, nes jiems buvo skirtos dvi papildomos užduotys: pirmoji – kiekvienas turi nešamą piešinį liesti bent viena ranka, antroji, bene sunkiausia, – nuo to momento, kai lapas

pakeliamas nuo žemės, iki to laiko, kai piešinys atsiduria klasės gale, turi tvyroti tyla. Bet koks garsas ar žodis – ir piešinį tenka nešti į pradinę padėtį, viską pradėti iš naujo.

„Tik maždaug penktuoju bandymu piešinį pavyko visiškai tyliai nunešti į klasės galą“, – prisiminęs šypsosi šio projekto kuriantis praktikas, vaizdo menininkas Dalius Kederys. Panašių užduočių, įtraukiančių mokinius į bendrą uždegančią veiklą, kurioje vaikai nejučiomis turi bendrauti, bendradarbiauti ir derinti veiksmus, kūrėjas buvo daug parengęs.

Pirmieji žingsniai. Pasitikėjimas

Alytaus „Sakalėlio“ pradinės mokyklos projekto „Komandos kūrimas ir įsiklausymo įgūdžių lavinimas kuriant vaizdo laboratoriją“ tyrinėjimo sritis – komandos kūrimas pasitelkiant filmo kūrimo praktiką. Projektu, į kurį įtraukta vaizdinio meno kūrybinė veikla, siekta ugdyti vaikų gebėjimą išklausyti, suprasti kitą nuomonę. Projektas buvo susietas su lietuvių kalba, pasaulio pažinimu, daile ir muzika.

„Iš pradžių svarsčiau apie filmavimą, bet jis man pasirodė nepakankama priemonė dirbant su šiais vaikais, kadangi siekiau kuo didesnio jų įsitraukimo į procesą ir galutinio rezultato, kuriame mokiniai matytų savo, o ne mano darbą ir galėtų juo didžiuotis. Tuomet ir gimė idėja pabandyti su „Sakalėlio“ pradinukais kurti animaciją“.

Kuriantis praktikas Dalius Kederys

Ši idėja visas menininko kūrybines sesijas su 1b klasės vaikais sujungė į vientisą kūrybinį vyksmą, kurio neatsiejama dalimi buvo įvairūs piešimo užsiėmimai. Vis dėlto prieš susitikimus su vaikais menininkas prisipažino ilgai ieškodavęs tinkamiausių užduočių.

„Pats mėgstu išreikšti savo mintis popieriaus lape, o ir vaikams piešimas, manau, taip pat yra didelis malonumas. Siekiau piešimo veikloje įžvelgti galimas problemas, jų sudėtingumo laipsnį, galbūt – sprendimo būdus. Tad pačiame piešimo procese „slėpiau“ užduotis, kurios man padėjo“.

Kuriantis praktikas Dalius Kederys

Piešimas – kaip dalijimasis

Viena pirmųjų vėliau įvairiai išplėtotų ir papildytų menininko užduočių vaikams – bendras piešinys viename tokio dydžio popieriaus lape, kad aplink jį galėtų susėsti visi vaikai. Jų buvo paprašyta atsinešti po vieną piešimo priemonę (tarkime, flomasterį) ir padėti į lapo centrą.

Lape D. Kederys nupiešė didelį apskritimą – tai suteikė mokiniams struktūrą, aplink kurią jie galėjo reikšti savo mintis. Menininko teigimu, suteikti tokią pirminę veiklos formą mokiniams naudinga: piešinys tvarkingesnis, ir jie patys džiaugiasi matydami rezultatą.

Pats piešimo procesas turėjo struktūrą ir taisykles: paskelbus startą, kiekvienas mokinys iš centro galėjo paimti po vieną flomasterį, tačiau ne savo – šitaip kūrėjas siekė sumažinti vaikų nenorą dalytis daiktais. Po minutės piešimo procesas buvo stabdomas, reikėjo padėti priemones į lapo centrą ir, sulaukus starto, imti jau kitą flomasterį. Po kelių etapų mokiniai turėjo persėsti į kitą vietą ir toliau tobulinti jau nebe savo, o klasės draugų piešinius.

Šios veiklos metu D. Kederys galėjo stebėti mokinių norą (arba nenorą) dalytis daiktais ir jų emocijas, kai kiti vaikai tęsė jų pradėtą piešinį.

Kūrybinių sesijų metu buvo įvairios veiklos, dažniausiai piešta, bet atliekant skirtingas užduotis ir keliant kitus tikslus. Kuriant animaciją reikia gebėti perteikti judesį, tad su 1b klasės mokiniais buvo piešiama po keletą animacijos kadrų – tam tikro objekto judesys prieš veiksmą ir po jo. Vienos sesijos metu eksperimentuota su garsu: vaikai galėjo laisvai kalbėti į mikrofoną – sakė eilėraščius, pasakojo pokštus.

Galutinis projekto rezultatas buvo „kino teatras“: mokyklos aktų salėje projekto komanda paruošė spragėsių ir giros ir pakvietė mokinių tėvelius, mokytojus žiūrėti sukurtos animacijos. Kiekvienas pirmokas tą dieną turėjo savo užduotį. Vieni dalijo bilietus (kuriuos patys padarė), kiti prie įėjimo plėšė bilietų šakneles, dar kiti susirinkusiuosius vaišino spragėsiais ir gira. Renginys buvo nuotaikingas, o klasės pokyčiai – akivaizdūs.

Permainos – kaip išradinga provokacija

Vis dėlto pokyčių išraiška buvo anaiptol ne baigiamasis projekto renginys. Gerų komandinio vaikų elgesio pokyčių kuriantis praktikas D. Kederys pastebėdavo kone po kiekvienos kūrybinės sesijos – ypač refleksijų metu. Štai įpusėjus projektui jis dideliame lape surašė tos dienos mokinių nusižengimus jų pačių sukurtoms taisyklėms.

Kai garsiai skaitė kiekvieną iš nusižengimų, mokiniai, kurie manė, kad šiuo būdu pažeidė taisykles, turėjo kelti ranką. Pirmą kartą tai padarė vos keli mokiniai, kitos dienos pabaigoje tam jau prireikė kur kas mažiau laiko. Šis metodas paskatino moksleivių atvirumą, išmokė pripažinti klaidas, pastebėti ir pripažinti savo netinkamą elgesį net tada, kai to labai nesinori.

„Dažnai esminis dalykas priklauso ne nuo jo paties savaime, o nuo to, kaip jį pateiksi. Tam tikri pokyčiai klasėje prasidėjo jau pirmojo susitikimo metu, kai, sukvietęs visus į labai glaudų ratelį, pašnibždėjau, kad ekskursijoje po mokyklą, kurią pirmokai turėjo man surengti (tuo metu vyko kitos pamokos), teks elgtis visiškai tyliai. Pasakiau taip, tarsi tai būtų tik mano ir jų paslaptis – lyg neturėčiau jiems sakyti, bet pasakau. Ir tai suveikė – ekskursijos metu pavyko išlaikyti tylą".

Kuriantis praktikas Dalius Kederys

Vieną dieną užduoties tema buvo animacijos kūrimas – pratimo struktūra vaikams jau nebuvo nauja. Vienas klasės berniukas piešė savo piešinį bendrame lape ir netikėtai paprašė šalia sėdinčios mergaitės nupiešti brūkšnį jo piešinyje savo spalva.

Ši akimirka buvo viena įsimintiniausių, kadangi projekto pradžioje vaikai nemėgo dalytis flomasteriais ar papildyti kitų piešinių. Netgi pagudraudavo – pasiskolindavo flomasterį. Bet tą kartą berniukas rado naują, pagal užsiėmimo taisykles leistiną būdą, kad jo piešinyje atsirastų kita spalva. Tai buvo iškalbingas ženklas, kad susiskaidymas klasėje mažėja.

Tad kas iš tikrųjų keičia mokinius?

Lygiavertis visų dalyvavimas kūrybinėje veikloje, aiškios ir visiems vienodos taisyklės, aiški kūrybinės sesijos, kiekvienos atskiros veiklos struktūra ir kiekvieno dalyvio vaidmuo, būtinybė derinti veiksmus ir dalytis erdve bei priemonėmis su klasės draugais, bendras veiklos aptarimas, atvirumas bendraujant su vaikais – tokia buvo D. Kederio kūrybinės veiklos metodų „paletė".

Kuriantis praktikas mano, jog vidinius pokyčius – laisvesnį tarpusavio bendravimą, bendradarbiavimą, išaugusį pasitikėjimą savimi ir kitais, gebėjimą išgirsti kitus, veikti visiems kartu – lėmė visos projekto veiklos drauge.

D. Kederys siekė, kad tarp pirmokų neliktų bet kokio tipo diskriminacijos, tad kurdavo įvairias užduotis, pirmiausia skatinančias vaikus bendrauti tarpusavyje.

„Nuo pat projekto pradžios stengiausi kurti jausmą, jog tai, ką daro mokiniai, labiausiai priklauso nuo jų pačių, tai jie, o ne aš ir ne mokytoja darome sprendimus. Tarkime, beveik visos taisyklės, kurias numatėme, buvo pasiūlytos mokinių. Tad nusižengę jie žinodavo, jog nusižengė tam, ką patys sukūrė".

Kuriantis praktikas Dalius Kederys

Kuriantis praktikas pastebėjo, kad refleksijos metu pirmokai įvardydavo nevykusius klasės draugų poelgius, ir tai juos drausmino. Kai problemą įvardija mokytoja, jiems tai nėra taip reikšminga, kaip tą patį dalyką būtų nurodęs klasės draugas.

„Tos mažos gudrybės, kaip ramus bendravimo tonas ar susitarimai, kad ir kaip nereikšmingai tai skambėtų, yra labai svarbios kuriant bendradarbiauti palankų mikroklimatą. Prie vienos mažos gudrybės pridėjus kitą, trečią, ketvirtą, galų gale susiklosto visas mažų gudrybių rinkinys. Kalbant konkrečiau, svarbiausia gudrybė norint, kad mokiniai sėkmingai dirbtų grupėje, yra sukurti taisyklę, kuri suveiktų kaip intriga. O intriga labai svarbi visiems mokymosi procesams, nes ji skatina smalsumą bei motyvaciją. Taip maža gudrybė tampa didele gudrybe".

Kūrybos agentė Danutė Gambickaitė

Trys svarbios nuostatos

Ne viename „Kūrybinių partnerysčių" programos projekte pabrėžta, kad projekto sėkmei didelės įtakos turi ir pati kūrėjo asmenybė, tai, kaip jis bendrauja, elgiasi, kuria, kokių nuostatų laikosi.

D. Kederio įsitikinimu, labai svarbu su mokiniais bendrauti kaip su lygiais, kaip su asmenybėmis ir būti atviram.

„Pirmokus išmokyti dirbti komandoje ir bendradarbiauti yra didelis iššūkis. Praktiko Daliaus metodai tikrai buvo veiksmingi. Taisyklių kūrimas ir bendri susitarimai labai teigiamai veikė mokinius, pasikeitė jų bendravimas klasėje."

1b klasės mokytoja Jolanta Janavičiūtė

„Visų projekto užsiėmimų metu stengdavausi, kad tiek mokytoja, tiek aš dalyvautume kiekvienoje užduotyje taip pat lygiavertiškai, kaip ir mokiniai: jei jie piešia – ir mes piešiame drauge, jei žaidžia – žaidžiame ir mes. Manau, vienas pirmųjų dalykų, būtinų siekiant susibendrauti su vaikais, – leisti jiems suprasti, kad tu toks pat, kaip jie. Tada užsimezga pasitikėjimas, išnyksta amžiaus barjeras, vaikai nebijo išsipasakoti“.

Kuriantis praktikas Dalius Kederys

Pirmokai geba reflektuoti savo veiklą

„Projekto rezultatai viršijo lūkesčius“, – rezultatais buvo patenkinta Alytaus „Sakalėlio“ pradinės mokyklos „Kūrybinių partneryščių“ projektą „Komandos kūrimas ir įsiklausymo įgūdžių lavinimas kuriant vaizdo laboratoriją“ kuravusi mokytoja Aušra Plytininkaitė.

Mokytojos vertinimu, D. Kederio darbo su pirmokais, klasės valdymo metodai buvo ne tik įdomūs, bet ir veiksmingi. Ramaus būdo kūrėjas puikiai suvaldė aktyvius, triukšmingus 1b klasės vaikus.

„Menininkas kiekvienos užduoties metu siekė būtent tokio rezultato, kokio jis nori, rado būdų susitarti su vaikais, kad visi kažką drauge darytų pagal tam tikras taisykles, ir galų gale to pasiekė. Mums tai buvo įdomu stebėti, nes mokytojai su pirmokais pratę dirbti kiek atlaidžiau, daugiau jiems leisdami, o štai D. Kederys su jais dirbo rimtai it su kokiais studentais“.

Kuruojanti mokytoja Aušra Plytininkaitė

Mokytojai patiko, jog nemažai menininko užduočių ugdė dėmesį kitam žmogui, skatino pastebėti jo emocijas, individualias savybes, prie jų derintis. Ją nustebino, kad menininko vadovaujamiems pirmokams pakako kantrybės ir dėmesio didžiuliam bendram piešiniui pabaigti ir ištobulinti, mat paprastai tokio amžiaus vaikai tokiam dideliam darbui nesugeba susitelkti.

PRITAIKYTOS PEDAGOGINĖS PRAKTIKOS

- Bendrų pastangų vertinimas. Projekto veiklos buvo organizuojamos taip, kad skatintų bendradarbiavimą, o ne konkurenciją. Kūrėjas taikė metodus, kurių struktūra ir taisyklės buvo sugalvoti taip, kad vaikai būtų „priversti“ dalytis daiktais, pvz., bendro piešinio metodas, kai buvo galima piešti tik vienu flomasteriu ir nebuvo galima imti savojo. Toks metodas išmokė vaikus bendradarbiauti – jie ėmė prašyti vieni kitų, kad kitas padarytų potėpį jų piešinyje savo laikinai turimu flomasteriu.
- Kitoks elgesio valdymas: prasidėjus projektui kuriantis praktikas paskatino vaikus susikurti elgesio taisykles, kurios galios bendrai dirbant. Įpusėjus projektui jis dideliame lape surašė tos dienos mokinių nusižengimus jų pačių sukurtoms taisyklėms. Kai kuriantis praktikas garsiai skaitė kiekvieną iš nusižengimų, mokiniai, kurie manė, kad šiuo būdu pažeidė taisykles, turėjo kelti ranką. Šis metodas paskatino moksleivių atvirumą, išmokė pripažinti klaidas, pastebėti ir pripažinti savo netinkamą elgesį net tada, kai to labai nesinori.
- Kitoks pokalbio diskursas. Kuriantis praktikas pabrėžė, kad bendraujant su vaikais buvo itin svarbi jo nuostata su mokiniais kalbėtis atvirai, kaip su lygiais ir nemeluojant. Projekte dalyvavusios mokytojos pastebėjo, kad kuriantis praktikas elgėsi su vaikais rimtai, kaip su studentais.
- Progos sukūrimas: projekto pabaigoje surengtas „kino teatras“, kuriame buvo pristatomi vaikų sukurti filmukai, „žiūrovai“, įsigiję „bilietus“, vaišinti spragėsiais. Tai buvo puiki proga vaikams kartu pasidžiaugti bendro darbo rezultatais.

MOKYKLOJE – KAIP NAMIE: BENDRŲ PASTANGŲ VERTINIMAS IR SAUGI ATMOSFERA

„DETEKTYVINIS ŽURNALISTINIS TYRIMAS“

Kauno Milikonių vidurinė mokykla

Kūrybos agentė – Gitana Pinkevičienė, kultūros projektų vadovė.
Kuriantis praktikas – Andrius Guginis, žurnalistas, rašytojas.
Kuruojanti mokytoja – Asta Stanislovaitytė, pradinių klasių mokytoja.
Projekto dalyviai – 20 ketvirtokų.

Įgarsinę animacinius filmukus, drąsiau ir sklandžiau prabilo

Animacinių filmukų garsinimas praturtino Kauno Milikonių vidurinės mokyklos ketvirtokų kalbinę raišką. Panaudotas metodas paskatino vaikus kurti „čia ir dabar“: stebint be garso rodomą animacinį filmuką, teko patiems kurti siužetą ir įgarsinti ne tik veikėjų kalbą, bet ir visus kitus siužetą atitinkančius garsus. Metodas, labiausiai įsiminęs vaikams, itin sėkmingai išmokė kalbėti glaustai ir tiksliai, „prakalbino“ tylenius vaikus ir prisidėjo prie to, kad baigiantis projektui pagerėjo visos ketvirtokų klasės lietuvių kalbos mokymosi rezultatai.

Kauno Milikonių vidurinėje mokykloje vykstant projektui „Detektyvinis žurnalistinis tyrimas“ ieškota, kaip ugdyti 4 klasės mokinių kalbinę raišką, sujungiant lietuvių kalbos mokymąsi su kūno kultūros, pasaulio pažinimo ir šokio dalykų ugdymo turiniu, taikant žurnalistinius metodus.

„Animacijos garsinimas buvo tik vienas intarpų, turėjęs padėti ketvirtokams tolesniuose projekto etapuose. Tačiau paaiškėjo, kad būdas įdomus jau pats savaime – jis padėjo vaikams atsiskleisti“.

Kuriantis praktikas Andrius Guginis

Projektą kuravusi Kauno Milikonių vidurinės mokyklos pradinių klasių mokytoja Asta Stanislovaitytė negalėjo atsidžiaugti: animacinių filmukų garsinimas buvo itin veiksminga priemonė, praturtinusi mokinių žodyną, suteikusi bendravimo įgūdžių, padėjusi ketvirtokams suvokti, kaip glaustai, tikslingai, laiku ir pagal temą kalbėti viešai.

Mat prieš pradedant vykdyti projektą ketvirtokų kalbinė raiška jos vadovaujamoje klasėje buvo probleminė: vienas kitas mokinys, atsistojęs kalbėti, tesuregzdavo sakinį kitą, bet dauguma vaikų, atsakydami į klausimus ar atsakinėdami, siekdavo dėmesio, kalbėdavo labai daug, tačiau ne iš esmės, gerokai nukrypdami nuo temos.

Todėl svarstant galimas projekto veiklas iš pradžių sumanyta rengti interviu ir juos filmuoti. Bet po keleto ne itin vykusių bandymų A. Guginis mokytojai pasiūlė pradžioje sumanytus žurnalistinius metodus pakeisti kitais – kurti garso knygą.

„Garso istorijos kūrimas yra labai vaizduotę skatinantis dalykas: juk klausa yra vienintelis žmogaus pojūtis, kuris veikia visuomet. Ir šis pojūtis, jei rega neveikia, labai lavina vaizduotę ir skatina kalbą, nes kiekvienas garsą supranta savaip, o vaizdas supratimą išsyk „įrėmina“

Kuriantis praktikas Andrius Guginis

Sumanymas pasirodė vykęs ir gana greitai pagerėjo visos klasės bendravimo, mokymosi ir kalbėjimo įgūdžiai.

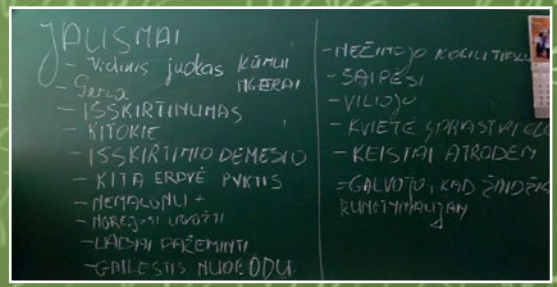

Saugumas – raktas į kūrybiškumą

Animacijos garsinimas ir vėlesnis garso knygos kūrimas visiškai neriboja mokinių galimybių: jie gali ne tik kalbėti, bet ir išreikšti save įvairiausiais garsais, kurie įprastinėje pamokoje atrodytų nepriimtini. Taigi garsinimo procesas sukuria pačiam vaikui saugią terpę.

„Nuo pat projekto pradžios buvau tikras, kad jei siekiame išlaisvinti ir plėtoti vaiko kalbinę raišką, reikia pirmiau paskatinti juos kurti savo vaizduotėje ir leisti išreikšti tai, ką jie sufantazavo. Jeigu tik pastatysime kamerą ir duosime mikrofoną, tai faktiškai patys atliksime pusę darbo“.

Kuriantis praktikas Andrius Guginis

Labai svarbus sumanymo komponentas buvo tai, jog bendradarbiaujant su tėvais į mokyklą iš namų buvo atnešta įvairių vaikų mėgstamų daiktų. Atnešus į klasę dalelę mokinių namų, vaikams buvo sukurta savotiška užuovėja, padėjusi komfortiškai jaustis.

Net ir 5 minučių buvo daugoka

Projekto veiklos buvo išskaidytos į keletą etapų. Pirmajame etape analizuotos vaikų svajonės bei lūkesčiai, kai jie rašė, kuo norėtų būti. Siekta paskatinti ketvirtokus reikšti savo mintis popieriuje. Antrasis etapas buvo animacijos įgarsinimo procesas, trečiasis – garso knygos „Misija 2025-ieji“ kūrimas. Joje vaikai pateikė, kuo nori būti, kaip ateityje įsivaizduoja miestą, savo mokyklą, profesiją ir aplinką.

Antrajame etape ketvirtokai buvo suskirstyti į penkias grupeles, kurioms vadovavo vaikus gerai pažįstantys šokių, muzikos ir anglų kalbos mokytojai.

Kiekviena grupelė ruošėsi atskirai nuo kitų: be garso žiūrėjo animacinį filmuką, čia pat vietoje kūrė siužetą ir ieškojo priemonių jam įgarsinti. Turėjo būti garsinami ne tik veikėjų dialogai, bet ir visi filmuko garsai – tarkime, vėjo gaudimas, lapų šlamesys. Tam buvo galima panaudoti tik paprastas, čia pat po ranka ar ketvirtoko kuprinėje esančias priemones.

Garsintas ne visas filmukas, o tik 5 minutės – iš anksto atrinktos tam tikros ištraukos. Iš pradžių vaikai tuo nusivylė, bet vėliau paaiškėjo, kad ne visos grupės suspėjo iki galo įgarsinti net ir tokius iš pažiūros trumpus epizodus.

Įdomu ir tai, jog vaikams teko garsinti ne tai, ką iš tikrųjų filmuke kalba veikėjai, o tai, ką matydami vaizdą kūrė patys vaikai. Tekstinis kontekstas nebuvo svarbus – Mikė Pūkuotukas su Paršeliu galėjo diskutuoti kad ir apie išmaniuosius telefonus. Tik prašyta, kad pokalbis būtų logiškas: jei jau veikėjai pradėjo kalbėtis kuria nors tema, ji ir turėjo būti plėtojama siužete.

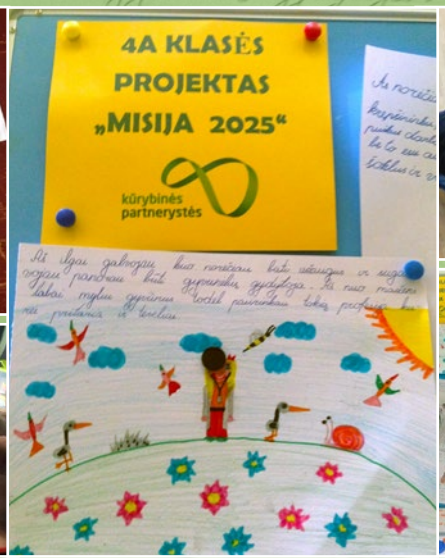

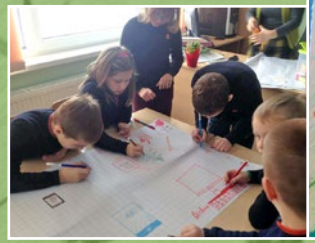

Garsino nežinodami siužeto

Atrenkant filmukus šiai projekto daliai, pirmiausia ieškota tokių, kuriuose būtų daugiau garsų ir daugiau teigiamų emocijų. Pasiklausus moksleivių tėvų, ką žiūri jų vaikai, nuspręsta, kad šiuolaikinė animacija sumanymui netinka.

Galų gale apsistota ties senąja, 1965–1985 metų, animacija, kurios dauguma ketvirtokų nebuvo matę: „Ai ir Oi“, „Peliuko dainelė“, „Begemotas, kuris bijojo skiepų“, „Mikė Pūkuotukas“ ir „Saugokitės beždžionėlės!“. Šių filmukų privalumai – daugiau dainų, įvairių garsų, trumpesni dialogai ir mažiau rizikos, kad vaikai garsindami ims nejučiomis kartoti tikrąjį filmuko siužetą.

Garsindami animaciją vaikai tam tikra prasme buvo įsprausti į kampą: kurti siužetą ir svarstyti, kaip jį įgarsinti, teko išsyk, tik kartą pažiūrėjus filmuką be garso. 5 min. filmuko siužeto įgarsinimui buvo skiriama visa pamoka.

Sukūrusios ir suderinusios garsinimo turinį taip, kad garsas būtų tikslingas ir sutaptų su vaizdu, kitą pamoką grupės susirinkdavo į klasę. Animacija būdavo vėl įjungiama, ir vaikų grupei jau tekdavo rodyti visai klasei tai, ką drauge sukūrė praėjusią pamoką. Ekrane buvo be garso rodoma parinktoji animacija, o nuošalyje atsisėdusi grupė suteikdavo rodomam veiksmui garsus.

Kitą dieną vaikams filmukai buvo parodyti jau su originaliu garsu, ir mokiniai nuotaikingai lygino, ką jie sukūrė ir koks buvo tikrasis siužetas.

Atsiskleidė patys nekalbiausieji

Pasak A. Guginio, būtent per šį įgarsinimą itin ryškiai atsiskleidė vaikų tylenių grupė. Ketvirtokai, kurie per pamokas buvo itin nekalbūs, tarsi atsivėrė: pradėjo daugiau ir drąsiau kalbėti, praturtėjo jų kalbinė raiška. Dar didesnis šių vaikų aktyvumas pastebėtas per grupėse vykusius aptarimus – refleksijas, kurios visada vykdavo visiems susėdus ratu.

Vaikų permainas pastebėjo ir kiti mokytojai. Juos stebino prasiveržęs vaikų kūrybiškumas: labai įdomių garsų vaikai išgavo traukydami mokyklinio uniforminio švarko užtrauktuką, butelyje teliūškuodami vandenį, atlipindami ir užlipindami lipnią batų užsegimo juostelę, traškindami vienkartinius indus ir t. t. O dar labiau nustebino, kad tyleniais laikyti vaikai ėmėsi lyderių vaidmens arba patys susitelkė į grupes.

„Daugelis vaikų mokyklose patiria pagrįstų ir nepagrįstų baimių. O štai animacija ketvirtokams yra tarsi dalis savų namų: jei juos dar „atneša“ į mokyklą, jautiesi taip, tarsi mokytumeisi namuose. Tad animacija sumažino tam tikras psichologines vaikų problemas ir padėjo atsiskleisti, drąsiau kalbėti tiems vaikams, kurie mokykloje pamokų metu kalba mažiau ir dažniausiai be tvirto pagrindo yra priskiriami tyleniams, ar kurie yra sunkiau integruojami ir prasčiau dirba“.

Kuriantis praktikas Andrius Guginis

Mokytojos A. Stanislovaitytės vertinimu, didžiulis tokios praktikos privalumas vaikams buvo tai, jog jie suprato, kad kiekvienas sakinys turi būti pasakytas vietoje ir laiku. Po kurio laiko jau ir patys vieni kitus stabdydavo, jei būdavo nuklysta nuo temos. Be to, mokiniai dabar jau žino, kiek daug svarbių, bet nematomų asmenų dalyvauja kuriant ir įgarsinant filmus.

A. Guginis džiaugėsi, kad klasėje vyravo ypač gera psichologinė atmosfera: nebuvo jokių patyčių, nesusipratimų, smerkimo už klaidas. Vaikai mokėsi žaisdami, nejusdami, kad mokosi.

Kai šie mokiniai rašė 4 klasės standartizuotą rašymo testą (rašinį), paaiškėjo, kad jų lietuvių kalbos rezultatai yra puikūs: 80 proc. mokinių pasiekė aukštesnįjį gebėjimų lygį. Mokytojos vertinimu, tokiems rezultatams įtakos turėjo būtent kalbinės vaikų raiškos ugdymas per projekto veiklas.

Metodas tiktų ir dvyliktokams

Kūrėjas A. Guginis patenkintas projekte įgyta patirtimi. Darbą su Milikonių vidurinės mokyklos ketvirtokais jis įvertino kaip įdomų, suteikusį progų praktiškai patikrinti naujus metodus.

„Šį metodą galima pritaikyti ir kitomis aplinkybėmis, jis pritaikomas tiek pradinėse, tiek vyresnėse klasėse, tarkime, rengiantis egzaminams, esant dideliam stresui, metodas gali sumažinti streso lygį, suteikti moksleiviui daugiau pasitikėjimo savimi. Be to, metodui veiksmingai gali būti pritaikoma ne vien vaizdinė, bet ir garsinė medžiaga. Jei tam tikra medžiaga, nebūdinga mokyklai, vaikui primena jo namų aplinką ir tuo pačiu sumažina psichologinę klasės įtampą, leidžia pasijusti saugiau ir geriau, tai gali būti vienas iš daugelio raktų į kūrybiškumą – ir jis padeda vaikui į mokymąsi pažvelgti kitomis akimis“.

Kuriantis praktikas Andrius Guginis

Kūrėjas veikia ir savo asmenybe

Nors A. Guginį vaikai perprato ne išsyk, tačiau šio kūrėjo asmenybė, mąstymas, platus akiratis, daugelio sričių išmanymas jiems patiko. Kūrėjas vaikus išmokė dar vieno svarbaus dalyko: vertinant, ką padarė kiti, reikėtų pirmiau pabrėžti ne tai, ką jie padarė blogai, o tai, kas patiko, ką kiti padarė gerai.

„Man pačiai didelį įspūdį paliko tai, kad A. Guginis buvo labai ramus, santūrus, viską apmąstantis žmogus – tarsi atsvara mano staigiam, nenustygstančiam būdui. Menininkas kruopščiai rengdavosi kūrybinėms sesijoms ir atsiveždavo mus, mokytojus, gerokai stebinančių idėjų bei metodų. Nuolat visi tardavomės – ne tik tarpusavyje, bet ir su mokiniais“.

Kuruojanti mokytoja Asta Stanislovaitytė

A. Stanislovaitytė prisiminė, jog pasibaigus projektui net patys vaikai įvertino, esą jie šiais mokslo metais dirbo įdomiai, tačiau sunkiai, bet tai buvo klasė, kuri mėgo, kai jais pasitikima. Jiems buvo labai svarbu, kad jų darbo rezultatas būtų kokybiškas.

„Animacijos garsinimo procesas buvo svarbi pamoka ir man pačiai – pamačiau, kokią klaidą dažnai darome mes, mokytojai. Kad būtų greičiau, geriau ir įdomiau, mes daug ką patys padarome už vaikus. O štai kūrėjas siūlo priešingai: tegu patys vaikai pirmiau pabando. Jis nebijo suklysti, gali kartoti veiklą keletą kartų ir jo taip nevaržo pamokos laikas“.

Kuruojanti mokytoja Asta Stanislovaitytė

PRITAIKYTOS PEDAGOGINĖS PRAKTIKOS

- Turtinga pasakojamoji aplinka. Kuriantis praktikas, pasitaręs su vaikų tėvais, animacijos įgarsinimo dirbtuvėms pasitelkė vaikams nematytus, tačiau jų tėvams gerai žinomus senuosius 1965–1985 m. filmukus. Tokiu būdu į ugdymo procesą buvo įtraukti ir tėvai, o vaikai susipažino su jiems nematytais, tačiau jų tėvams brangiais animaciniais filmais.
- Bendruomenės ir asmeninis kontekstas. Kuriantis praktikas taip pat paskatino vaikų tėvus į klasę iš namų atvežti vaikų mėgstamų daiktų, tokiu būdu siekdamas sukurti vaikams saugią ir namus primenančią aplinką.
- Animacinių filmukų garsinimo procese panaudotas vaikų įtraukimo, įgalinimo metodas: startine pozicija tapo vaikų galėjimas, o ne negalėjimas. Mokinių įsitraukimas, bendra kūryba ir dalijimasis buvo pabrėžiami ir vertinami labiau nei individualizmas ir konkurencija.
- Buvo keičiama erdvė: per kūrybines sesijas vaikai sėdėdavo ne suoluose, o ratu ant grindų.

MOTYVUOJANČIOS PROFESINĖS NORMOS: MOKINIAI – ŽURNALISTAI

„TV „ŠARANGĖ VARANGĖ“

Kaišiadorių r. Žaslių pagrindinė mokykla

Kūrybos agentė – Julija Ladygienė, etnologė.
Kuriantis praktikas – Domas Burkauskas, žurnalistas, televizijos laidų vedėjas.
Kuruojanti mokytoja – Ligita Mockienė, pradinių klasių mokytoja.
Projekto dalyviai – 27 trečiokai ir ketvirtokai.

Namų darbai, kuriuos galima pasirinkti

Kaišiadorių r. Žaslių pagrindinėje mokykloje vykęs kūrybiško mokymosi projektas „TV „Šarangė varangė“ turėjo poveikį ir tiems mokytojams, kurie nebuvo tiesiogiai įsitraukę į projektą. Susidomėję netradiciniais mokymo būdais mokytojai išbandė naują namų darbų užduočių parinkimo moksleiviams metodą. Projekto rezultatai viršijo lūkesčius, ir dabar mokykla turi du svarius laimėjimus: išmokusią bendradarbiauti ir sklandžiau kalbėti penktokų klasę ir namų darbų rato metodą, padidinusį mokinių motyvaciją mokytis.

Kūrybiško mokymosi projektas Kaišiadorių r. Žaslių pagrindinės mokyklos trečiokų ir ketvirtokų klasėse buvo sumanytas siekiant išmokyti mokinius susikaupti, sklandžiau kalbėti ir rašyti, tapti drąsesniais, gebančiais įžvelgti ir kurti sąsajas.

Nuspręsta kurti TV laidą „Šarangė varangė“, į kūrybinę veiklą integruotos beveik visų mokomųjų dalykų pamokos, bet ypatingas dėmesys skirtas lietuvių kalbos, pasaulio pažinimo ir matematikos disciplinoms.

Projektas pasižymėjo dinamiška metodų kaita, sparčiu darbo tempu, palyginti dideliais krūviais tokio amžiaus moksleiviams ir ganėtinai plačia nežinomybe (laukiant eksperimentų rezultato) mokytojams.

Dirbo kaip tikri žurnalistai

Kuriantis praktikas Domas Burkauskas pasakojo, kad dirbant su mokiniais ir mokytojais stengtasi naudoti tas kūrybines veiklas, kurios mokyklai būtų prieinamos ir išvykus kūrėjams. Todėl susitelkta ties pasirengimo televizijos laidai veikla, o jos filmavimas įvyko tik projektui besibaigiant.

„Nusprendėme, kad geriausia bus gilintis į atskiras mokomųjų dalykų temas, kurias įvairiausiais būdais rinkosi vaikai. Pasitelkta bene svarbiausia ir sudėtingiausia žurnalistikos veikla – temos tyrimas“.

Kuriantis praktikas Domas Burkauskas

Trečiokams ir ketvirtokams, tapusiems laidų vedėjais, teko mokytis atrinkti reikalingas žinias ir jas pateikti. Kūrėjas pastebėjo, kad spartus darbo tempas ir krūviai iš pradžių sukėlė abejonių projekte dalyvaujantiems mokytojams, kurie svarstė, ar nebus sumanytos veiklos vaikams per daug sudėtingos. Diskutuojant su mokytojais sutarta pabandyti: net jei nieko neišeis, tai taip pat bus mokymasis. Pastebėtas ir tam tikras moksleivių nerimas.

„Iš pradžių iš tiesų buvo nelengva, nes vaikai labai greitai pajuto, kad čia ne vien žaidimas ir linksmybės: atrenkant informaciją būsimai laidai jiems teko išties daug dirbti, ir jie tikrai pavargdavo, o galų gale užduotį atlikus jau laukdavo nauja.

Teigiama, skatinanti atmosfera kūrybinių sesijų metu ir komandinės užduotys padėjo pasiekti tam tikrą lūžį – vaikai įgijo atkaklumo ir kūrybinių vaizduotės gebėjimų, kurių prireikė tiek laidai paruošti, tiek jai nufilmuoti. Jie išmoko atsakomybės už grupei patikėtas užduotis, kurias reikėjo atlikti iki nurodyto termino“, – pasakojo kūrėjas, labai teigiamai įvertinęs savo darbo patirtį projekte „TV „Šarangė varangė“.

Gerus pokyčius lėmė visas kūrybinis procesas

„Projekto esmė ir nauda slypi ne pačioje laidoje, o tame procese, kuris vyko iki laidos filmavimo“, – pabrėžė projektą inicijavusi ir kuravusi pradinių klasių mokytoja Ligita Mockienė. Kaip vieną svarbiausių projekto patirčių, mokytoja minėjo patį jaunų iniciatyvių kūrėjų atvykimą į mokyklą.

„Su D. Burkausku dirbančių vaikų akys tiesiog švytėjo. Iš pradžių jie klausinėdavo, ar bus šiandien pamokos? Paaiškindavau, kad kūrybinės sesijos – irgi pamokos, tik kitokios. Domas su jais dirbo netradiciškai – per mokomuosius žaidimus, įvairias užduotis, leisdamas pasirinkti, kokiu būdu jie labiausiai mėgsta mokytis. Ir ketvirtokai patys nejučiomis pradėjo mokytis, net nejausdami, kad mokosi“.

Kuruojanti mokytoja Ligita Mockienė

Kadangi vienas projekto tikslų buvo tobulinti kalbinę vaikų raišką, ketvirtokai, be kitų užduočių, kūrė ir pasakas su tam tikrais tikrovės objektais, apie

kuriuos patys ieškojo informacijos ir dar turėjo atrinkti, kas svarbiausia. Vėliau vyko laidos repeticijos, o paskui – dvi dienas trukęs filmavimas.

„Atvažiavo Domas su tikru operatoriumi, su tikromis kameromis, vaikams tai buvo labai svarbu. Be abejo, būta jaudulio: jei vienas atsisėda prieš kamerą ir išsyk kalba sklandžiai, tai kitas, nors ir pasirengęs, žodžio neprataria, reikia šnibždėti. Tada ir išryškėjo, kaip projektas buvo naudingas tiems mokiniams, kurie iki šiol dėl savito būdo ar specialiųjų poreikių būdavo nuošalyje. Kai kurie tokie mokinukai sunkiai kalba, o dar sunkiau – skaito. Todėl tai, kad šie vaikai prieš kamerą kalbėjo bent minutę, laikau dideliu pasiekimu“.

Kuruojanti mokytoja Ligita Mockienė

Išmoko atsakyti už savo darbus ir veiksmus

Iki projekto ketvirtokai L. Mockienės vadovaujamoje klasėje buvo „vidutiniokai“, klasei stigo atkaklumo. Dirbti grupėse pradinukams sekėsi sunkiai: susipykdavo, nepasidalydavo veiklos.

„Dalyvaudami projekte mokiniai išmoko atsakyti už savo elgesį, veiksmus ir pažadus. Net ir tie, kurie mėgdavo sėdėti nieko neveikdami, galų gale suvokė, kad jei neturės surinkę medžiagos, neturės, ką pasakyti prieš kamerą televizijos laidai, – teks papildomai ieškoti ir dar daugiau dirbti. Taigi visiems teko prisiimti atsakomybę už savo veiklą“.

Kuruojanti mokytoja Ligita Mockienė

Ketvirtokų, anksčiau sunkiai rašiusių rašinėlius, atlikdavusių teksto suvokimo ir kūrimo užduotis, kalbinės raiškos pokytį parodė standartizuotų testų rezultatai. Ypač dideli pokyčiai pastebėti vertinant darbus tų ketvirtokų, kurie iki to laiko labai sunkiai rašė ar buvo mokomi pagal pritaikytas programas. Štai viena mokinė, kuri anksčiau pati bemaž nieko negalėdavo papasakoti nei raštu, nei žodžiu, atlikdama testą prirašė ištisus du puslapius. Klaidų jos pasakojime buvo nemažai, tačiau vis dėlto padaryta didžiulė pažanga.

„Dabar šiai klasei, jau tapusiai penktąja, dėstantys mokytojai ateina ir giria vaikus už tai, kad jie moka dirbti ir savarankiškai, ir grupėje“.

Kuruojanti mokytoja Ligita Mockienė

Pasikeitė ir mokytojų nuostatos

Mokytoja pasakojo, kad įgyvendinant projektą teko daug dirbti ne vien mokiniams, bet ir abiem pradinių klasių mokytojoms. Pirmiausia – glaudžiai bendradarbiauta su kūrėjais, taip pat mokytojoms pačioms teko parengti labai daug „namų darbų“.

Mokytojoms teko keisti ir kai kurias savo nuostatas. Kūrėjai suteikė naujos patirties: kūrybinėje veikloje neverta vaiko skubinti, juolab bandyti kažką padaryti už jį – kartais tiesiog geriau palaukti ir pažiūrėti, kas bus.

Eksperimentuojant, nuolat aptariant rezultatus sukurtas sisteminis kasdienės pamokos pokytis – moksleiviams skirtas namų darbų ratas.

Metodas, įtraukęs ir kitus mokytojus

Kaišiadorių r. Žaslių pagrindinės mokyklos projektas „TV „Šarangė varangė“ įdomus ir tuo, jog jo metu kūrybiško mokymo idėjomis susidomėjo ir daugiau šios mokyklos mokytojų, išbandžiusių eksperimentinį namų darbų rato metodą. Tad galima sakyti, jog sukurtas namų darbų skyrimo mokiniams metodas veiksmingumu gerokai pranoko šio projekto lūkesčius.

Šio projekto kūrybos agentė Julija Ladygienė pasakojo, kad Žaslių pagrindinės mokyklos Mokytojų klube buvo kitų klasių mokytojų, kurie, tiesiogiai nedalyvaudami kūrybiško mokymosi sesijose, vis dėlto norėjo įsitraukti į kūrybinio mokymosi procesą, siekė mokytis, tobulėti ir išbandyti kažką naujo.

Tad kūrėjai išanalizavo pamokos struktūrą, vyravusią toje mokykloje, ir nusprendė tobulinti namų darbų skyrimo ir atlikimo procesus, nes namų darbus šios mokyklos mokiniai atlikdavo labai nenoriai. Aštuoni aktyvūs moky-

tojai kūrybišką namų darbų rato metodą nutarė išbandyti įvairiose klasėse – šeštokų, aštuntokų, dešimtokų. Visiems vienodo namų darbų rato nebuvo: sukurtas konceptas, kurį kiekvienas mokytojas pritaikė konkrečiai savo dėstomam dalykui.

Mokytojai pabandė kuo dažniau mokiniams užduoti namų darbams užduotis, numatančias įvairius raiškos būdus – tiek skirtus bendrosioms kompetencijoms ugdyti, tiek tam, kad vaikas reikiamą medžiagą galėtų įsisavinti jam tinkamu ir patinkančiu mokymosi būdu.

Kai namų darbus galima rinktis...

Eksperimentinių klasių mokiniai buvo supažindinti su naujove – namų darbų užduočių ratu, kuriame numatytos loginės, kūrybinės, vaidybinės, rašymo ir kitokios užduotys ta pačia tema.

Tarkime, jei mokomasi spręsti lygtis, moksleiviai gali rinktis: ar tiesiog išspręsti pratimą, ar nupiešti plakatą, sukurti eilėraštį apie lygčių su vienu nežinomuoju sprendimą, ar drauge su bendraklasiu suvaidinti, kaip reikėtų spręsti tokią lygtį.

Vaikams suteikus galimybę rinktis, procesas buvo stebimas, o mokslo metų pabaigoje išanalizuoti tyrimų duomenys. Tikėtasi, kad iš pradžių mokiniai rinksis iš pažiūros lengviausius, greičiausius ir paprasčiausius užduočių atlikimo būdus. Tokia galimybė buvo iš anksto aptarta su mokytojais.

Ir iš tiesų, mokiniai iš pradžių labai dažnai rinkdavosi užduotis, kurias reikia piešti – matyt, tikėdamiesi, kad bus lengviau. Bet metodas nebūtų veiksmingas, jei užduotis būtų tik nupiešti. Kai užduotis konkretinama – nupiešti informacinį plakatą arba į turinį būtinai įtraukti tam tikrus dalykus – paaiškėja, jog ne taip jau ir paprasta nupiešti namų darbą.

Viena yra tiesiog išspręsti uždavinį, o visai kita – sumanyti piešinio idėją, sukurti asociacijas ir pan. Tad laikui bėgant moksleiviai ėmė rinktis vis įvairesnes namų darbų užduočių formas.

Rezultatai stebino ir džiugino

Kūrėjams buvo įdomu, ar vaikai, tarkime, rinksis nuolat tas pačias užduotis. Stebint rezultatus paaiškėjo, kad taip pasirinktinai siūlomas namų darbų užduotis atlikdavo net tie mokiniai, kurie iki tol nebuvo padarę nė vieno namų darbo.

Dalis mokinių liko to paties užduočių lygmens: paprasčiausiai sprendė pratimus, kaip sprendę, o motyvuoti mokiniai atlikdavo namų darbus net iš trijų skirtingų sričių – ir išsprendę užduotis, ir nubraižę grafiką plakate, ir sukūrę eilėraštį. Taigi paaiškėjo, kad surinktą įvairialypę informaciją mokiniai geba susieti tarpdisciplininiais „kabliukais“, jeigu tik jiems tai įdomu.

Vadinasi, mokiniai nori ne daugiau, o įvairios veiklos, tada padidėja jų motyvacija. Tai pasiteisino stebint kiekvieno gebėjimų lygio mokinius – tiek nemotyvuotus, kurie pradėjo daryti lengvas, jų manymu, užduotis, tiek labai gabius, kurie atrado gerokai platesnę raišką. O „vidutiniokai“ pradėjo bandyti skirtingas sritis: tarkime, mėnesį piešia, o po to staiga sukuria eilėraštį, etiudą.

Šis eksperimentas ir jo tyrimų duomenys aiškiai parodė, kokia yra kiekvieno mokinio individuali raiška. Jei meninių polinkių mokinys nemėgsta matematikos, jam galima pasiūlyti, pavyzdžiui, sukurti trumpą spektaklį – jis staiga per raišką susidomi turiniu, kurio anksčiau nemėgo. Ir atvirkščiai – jei loginio mąstymo vaikas nemėgsta vaizduotės reikalaujančių užduočių, jis veikiausiai įsitrauks, jei jam bus pasiūlyta sukurti kiekvienai valstybės sostinei po simbolį. Metodas palankus ir tiems vaikams, kurie dar nežino savo pomėgių srities – jie gali išbandyti skirtingus raiškos būdus.

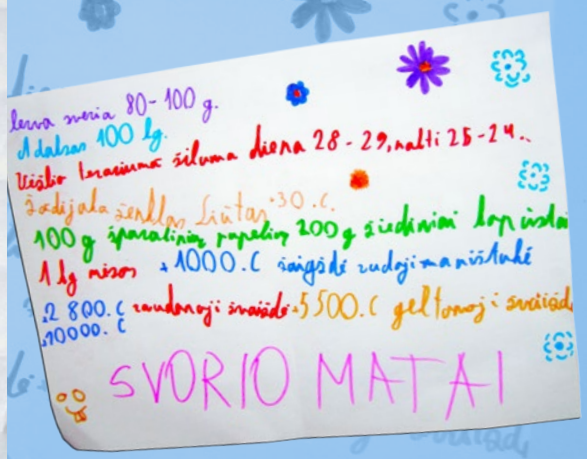

Pasirinkti paliko patiems mokytojams

Apibendrinant bandomosiose klasėse pasiektus rezultatus, vienbalsiai pripažinta, kad tai buvo labai vertingas metodas. Tai tikrai mokinius motyvuojantis ir skatinantis mokymosi būdas, taip pat jį taikant galima surinkti labai daug žinių ir apie mokinio asmenybę. Be to, mokymo diferencijavimas ir individualizavimas – labai stipri ateities mokyklos kryptis.

Metodas reikalauja, kad mokytojas planuotų ir apgalvotai rengtų užduotis namų darbams, o ne paskutinę pamokos minutę paskubomis mestelėtų, kad namuose reikia pabaigti tai, ko nespėjo atlikti per pamoką.

„Eksperimentą vykdėme nežinodami, ką iš to gausime. Tačiau aptardami rezultatus pamatėme, kad mokinių įsitraukimas į konkretaus dalyko mokymąsi yra gerokai padidėjęs. Mokytojui, naudojančiam šį metodą, darbo padaugėja dvigubai. Todėl palikome kiekvienam mokytojui pasirinkti – tęsti darbą šiuo metodu ar ne. Neįmanoma to daryti visą laiką ir visose klasėse – kiekvienas mokytojas turėjo po vieną bandomąją klasę. Galbūt verta atsirinkti tam tikras temas, suderinti su tam tikro dalyko turiniu ir, manau, metodas bus toliau taikomas“.

Kūrybos agentė Julija Ladygienė

PRITAIKYTOS PEDAGOGINĖS PRAKTIKOS

- Kitoks erdvės naudojimas. Laida „TV „Šarangė varangė“ rengta ne vien mokyklos erdvėse.
- Profesinės normos. Pradinukai virto „žurnalistais“ – mokėsi rinkti, rūšiuoti ir pateikti informaciją, atlikti užduotis iki nurodyto termino, dirbti grupėmis.
- Įtraukimas. Galėjimas, o ne negalėjimas buvo startinė pozicija, visi mokiniai, ir stipresni, ir silpnesni, lygiomis teisėmis buvo įtraukti į veiklą ir bendradarbiavo grupėse.
- Bendrų pastangų vertinimas. Įsitraukimas, bendra kūryba ir dalijimasis buvo pabrėžiami labiau nei individualizmas ir konkurencija. Parengus laidą sustiprėjo vaikų pasitikėjimas savimi, pasididžiavimas visų drauge nuveiktu darbu.
- Tempo lankstumas. Projekto veiklos buvo dinamiškos, spartaus tempo, didelio krūvio, tačiau pasižymėjo teigiama atmosfera, skatinimu būti kitokiems, originaliai mąstyti.

MOTYVUOJANČIOS PROFESINĖS NORMOS: MOKINIAI – ŽURNALISTAI

„RENESANSO ŽINIŲ TARNYBA“

Vilniaus centro vidurinė mokykla

Kūrybos agentas – Paulius Tamolė, aktorius.
Kurianti praktikė – Gabija Vitkevičiūtė, komunikacijos specialistė.
Kuruojanti mokytoja – Violeta Lauciuvienė, lietuvių kalbos mokytoja.
Projekto dalyviai – 22 dešimtokai.

Drąsiai prabilo lietuviškai, atrado daugiatautį Vilnių ir pasijuto jame savi

„Lietuvos didysis rusėnas Konstantinas Ostrogiškis ką tik grįžo po Oršos mūšio“, – TV laidoje „Renesanso žinių tarnyba“ pranešė vienas šios laidos vedėjų – Vilniaus centro vidurinės mokyklos dešimtokas Artur Bugajenko. Stebint nuotaikingą TV laidą apie Vilniaus istoriją, sunku patikėti, jog ją parengę rusakalbiai dešimtokai vos prieš pusmetį neturėjo pakankamai motyvacijos mokytis istorijos ir jiems buvo nedrąsu kalbėti lietuviškai.

Pačių parengtoje TV laidoje rusakalbiai moksleiviai lietuviškai aptarė daugybę kitų Renesanso epochos Vilniaus aktualijų: įrengtas vandentiekis, pastatytas pirmas tiltas per Nerį, atidaryta pirmoji rusėno Pranciškaus Skorinos spaustuvė, o tarp Radvilų ir Chodkevičių kilęs konfliktas dėl Jonušo žmonos Sofijos vos nesukėlė pilietinio karo.

Ši bemaž pusvalandžio trukmės laida Vilniaus centro vidurinėje mokykloje buvo filmuojama visą dieną, tačiau tam, kad rusakalbės mokyklos klasėje apskritai būtų sukurta tokia laida, komunikacijos specialistei Gabijai Vitkevičiūtei ir aktoriui Pauliui Tamolei iš pradžių teko organizuoti daug paruošiamųjų kūrybinių veiklų.

Mokytis buvo neįdomu

Būtent iš istorijos ir dar kai kurių mokomųjų dalykų – lietuvių kalbos ir etikos – dešimtokų pažymiai buvo prasčiausi, apklausos rodė žemą jų savivertę. Jaunuoliai nemanė, kad kaip Lietuvos piliečiai galėtų ką nors pakeisti savo aplinkoje.

Tad „Kūrybinių partnerysčių“ projektas „Mano šaknys – lietuviškas Vilnius“ Vilniaus centro vidurinėje mokykloje sumanytas siekiant kelti kitakalbio jaunimo savivertę, ugdyti visavertiškumą pasitelkus žurnalistikos, menotyros ir komunikacijos metodus, per kūrybiškai integruotas pamokas nagrinėjant Vilniaus daugiakultūriškumą.

Projektą kuravusios Vilniaus centro vidurinės mokyklos mokytojos Violetos Lauciuvienės teigimu, prieš prasidedant projekto veikloms kai kuriems 10a klasės mokiniams, kaip ir daugumai panašaus amžiaus paauglių, stigo susidomėjimo – per pamokas jie retai klausinėdavo.

„Šios klasės mokinių gimtoji kalba – rusų, buvo juntama tam tikra kultūrinė atskirtis: manau, dauguma moksleivių nedaug žinojo apie miesto, kuriame gimę, istoriją, galbūt kai kurie niekada teatre nematė spektaklio lietuvių kalba, o ir pasikalbėti lietuviškai savo namų aplinkoje nelabai turėjo su kuo“.

Kuruojanti mokytoja Violeta Lauciuvienė

Kurianti praktikė G. Vitkevičiūtė pasakojo, jog iš pradžių moksleiviams patarė namuose žiūrėti lietuviškus televizijos kanalus, stebėti žinių laidas, susipažinti su tokių laidų struktūra – ir suprato, kad kai kurie dešimtokai namuose nemato lietuviškos televizijos.

„Pažadinti“ jaunuolių smalsumą sumanyta lietuviškai kuriama televizijos laida. Tačiau tam reikėjo pasirengti, tad Vilniaus centro vidurinės mokyklos 10a klasė buvo įtraukta į žurnalistinės, istorinės, menotyrinės ir įvairios kitokios veiklos sūkurį. Projekto metu drauge dirbo lietuvių ir rusų kalbų, istorijos bei etikos mokytojai.

„Priartėjo“ sostinės daugiatautiškumas

Dešimtokai rinko istorinę informaciją ir mokėsi ją pritaikyti bei pateikti per žinias (štai kodėl „Lietuvos didysis rusėnas Konstantinas Ostrogiškis ką tik grįžo po Oršos mūšio“).

Kai kuriuos istorinius įvykius bei dialogus moksleiviams teko suvaidinti (interviu su Jonušu ir jo žmona Sofija). Lietuvis gidas surengė paaugliams ekskursiją po Vilnių. Taip „priartėjusi“ Vilniaus istorija atskleidė ne tik moksleivių gimtojo miesto įdomybes, bet ir daugiakultūrę miesto aplinką, tai, jog sostinėje šimtmečiais sugyveno įvairiausių tautybių ir tikėjimų atstovai.

Mokiniai patys rengė spaudos konferenciją, taip pat buvo pasikvietę protokolo ekspertą Arminą Lydeką, lankėsi populiaraus interneto žinių portalo *delfi.lt* redakcijoje, bendravo su redaktoriais. Visa tai moksleiviams buvo visiškai nauja ir įdomi patirtis.

Į mokyklą pakviesta rusų tautybės viešnia lietuviškai mokiniams papasakojo apie tai, ką reiškia būnant rusų tautybės gyventi Lietuvoje: kaip ji jaučiasi, kaip išmoko lietuvių kalbą, kaip sekasi Lietuvoje plėtoti verslą. Ji patarė jaunuoliams nebijoti kalbėti ne gimtąja kalba, niekada nebijoti klausti.

Klausė, kalbėjo, skaitė ir rašė lietuviškai

„Visos išvykos ir svečių viešnagės buvo surengtos ne šiaip sau: tokią formą pasirinkome kaip mokymo metodą. Šių veiklų metu buvo ugdomos visos keturios kalbinės veiklos rūšys: klausymas, kalbėjimas, skaitymas ir rašymas“.

Kuruojanti mokytoja Violeta Lauciuvienė

Dešimtokams teko perskaityti daug tekstų, jie juos turėjo mokytis atrinkti ir suglaudinti. Taip pat, tarkime, viešint redakcijoje, mokiniams teko klausytis

kitokios nei mokykloje kalbėjimo lietuvių kalba manieros, buvo ugdomas jų kalbos supratimas iš klausos, jie pašnekovams buvo parengę ir uždavė klausimų lietuvių kalba.

Nors dauguma kūrybinių projekto veiklų natūraliai telkėsi aplink lietuvių kalbą, rengiantis filmuoti laidą vyko integruotos trijų – lietuvių kalbos, istorijos ir etikos – disciplinų pamokos.

Etikos mokytoja dešimtokus supažindino su Renesanso epochos papročiais, etiketu. Kitoje integruotoje pamokoje aptarta tų laikų konfesijų įvairovė, atskleista, kaip Vilniuje tarpusavyje bendravo jų atstovai. Per integruotas lietuvių kalbos ir istorijos pamokas buvo aptariama mokytojų ir moksleivių surinkta medžiaga apie Renesanso laikotarpį.

Rengiant „naujienas“ dirbta tam tikrais „blokais“, pagal mokinių grupių pasirinktas naujienų „rubrikas“: pasirengę moksleiviai už kiekvieną bloką atsiskaitydavo mokytojoms, tuo pačiu vyko laidai tinkamiausių – linksmų ar įdomių – istorinių epizodų atranka. Paskui, vadovaujami žurnalistės G. Vitkevičiūtės, moksleiviai mokėsi rašyti klasikinę žinutę ir į tokias žinutes transformavo visus įdomesnius istorinius faktus.

Klasė – kaip glaudi komanda

Pavasarį, kone visą dieną betriūsiant su grimuotoja, filmavimo grupe, aktoriumi P. Tamole, padedant G. Vitkevičiūtei, buvo nufilmuota „Renesanso žinių tarnybos“ laida.

G. Vitkevičiūtė pasakojo, kad iš pradžių įsitraukė anaiptol ne visi moksleiviai. Vienas jų pareiškė, kad jam projekto veiklos neįdomios. O kas tada jam įdomu?

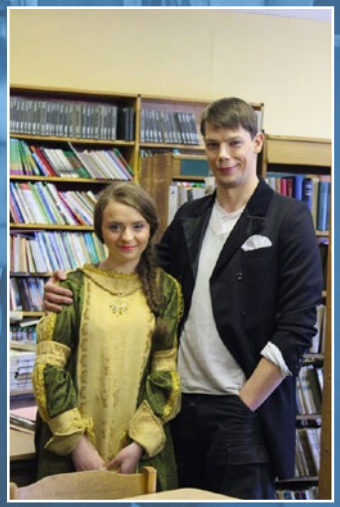

Paaiškėjo – kompiuteriai. Gavęs užduotį laidai pririnkti reikiamų iliustracijų bei nuotraukų, vaikinas įsitraukė į jam įdomią veiklą ir darbą atliko labai nuoširdžiai.

Pašnekovė pabrėžė, jog dirbdama su moksleiviais siekė sukurti abipusio pasitikėjimo aplinką.

Projekto pradžioje 10a klasė buvo susiskaidžiusi į tarpusavyje menkai tebendraujančias grupeles, o kai drauge parengė „Renesanso žinių tarnybos“ laidą, dešimtokai jau buvo tapę draugiška komanda, susibendravo tarpusavyje: mokykloje pietaudavo prie vieno stalo, sukūrė savo paskyrą socialiniame tinkle.

Drąsiau kalba lietuviškai, susidomėjo Vilniaus istorija

„Keliant mokinių savivertę, labiausiai ji pakilo man pačiai. Atsirado daug drąsos eksperimentuoti, nebijoti klysti, netgi nebijoti kartais eiti prieš srovę, o mokykloje mums tam kartais pritrūksta drąsos. Daug yra sustabarėjusių normų, taisyklių, kurias bijome laužyti, kurios tarsi ir nelabai leistinos laužyti. Dabar aš tai darau daug drąsiau, ir tą patį daro ir mano mokiniai“.

Kuruojanti mokytoja Violeta Lauciuvienė

Mokytojos teigimu, šis projektas yra vykęs negimtakalbių lietuvių kalbos mokymo metodas. Mokantis kalbos vienodai svarbios visos veiklos rūšys – kalbėjimas, klausymas, skaitymas, rašymas – ir visos šios veiklos įdomiai panaudotos skatinant mokinius įsitraukti. Rezultatas – moksleiviai dabar kur kas drąsiau bendrauja lietuviškai.

„Puiku ir tai, kad projektas šios klasės mokiniams leido labiau pasijusti savo miesto šeimininkais. Patys rinkdami istorinę medžiagą, rašydami žinias, jie Vilniaus istoriją tiesiog „prisijaukino“. Dabar visur nori dalyvauti“.

Kuruojanti mokytoja Violeta Lauciuvienė

Geri pokyčiai, ypač bendraujant, išliko ir mokiniams perėjus į vienuoliktąją klasę. Ir nors vienuoliktokams senoji lietuvių literatūra – ganėtinai kietas riešutas, „Renesanso žinių tarnybą“ parengusi klasė naujų mokslo metų pradžioje geraširdiškai juokavo: „Mokytoja, juk mes jau viską žinome.“

PRITAIKYTOS PEDAGOGINĖS PRAKTIKOS

- Kitoks erdvės naudojimas. Vykstant pasirengimo TV laidos filmavimui veikloms, mokiniams surengta ekskursija po Vilnių, jie viešėjo redakcijoje, repetavo ir mokėsi mokyklos salėje ir kitose neįprastose erdvėse.
- Profesinės normos. Rengdami „Renesanso žinių tarnybą“, dešimtokai pasijuto esą nebe mokiniai, o žurnalistų ir aktorių komanda, dirbanti pagal savitas profesines normas: jie mokėsi paversti informaciją naujiena, raiškiai kalbėti, aiškiai tarti, taisyklingai kirčiuoti, užduoti klausimus, kalbėti prieš filmavimo kamerą.
- Įtraukimas. Projekto veiklomis siekta, kad dešimtokai pasijustų galintys sukurti ir pristatyti kitiems informaciją, užduoti klausimų. Projekto veiklos paskatino nesijausti blogesniais tik todėl, kad jie yra kitakalbiai, o į susitikimą pakviesta rusų tautybės verslininkė pabrėžė, kad svarbu nebijoti klausti, nebijoti kalbant svetima kalba daryti klaidų – ir netgi prašyti kitų pataisyti netaisyklingai ištartus žodžius.
- Asmenybė kaip mokymosi šaltinis. Susitikimo su rusų tautybės verslininke, plėtojančia verslą Lietuvoje ir kalbančia lietuviškai, metu mokiniai mokėsi iš jos gyvos patirties.
- Bendruomeniškumo skatinimas. Kurdama socialumą grupės viduje (moksleiviai kaip darni komanda) projekto kūrybinė grupė taip pat orientavosi į platesnę bendruomenę: rusakalbiai dešimtokai pasijuto artimesni Vilniui, atpažino jame ir savo tautybės šaknis.

VADOVĖLIS – VISAS PASAULIS: MOKYMASIS PER POJŪČIUS

„GAMTOS PĖDSAKAIS“

Kauno Motiejaus Valančiaus pradinė mokykla

Kūrybos agentė – Eugenija Sutkutė, teatro pedagogė.
Kuriantis praktikas – Andrejus Gaidamavičius, mokslininkas biologas.
Kuruojanti mokytoja – Rolanda Girskienė, pradinių klasių mokytoja.
Projekto dalyviai – 23 trečiokai ir 33 ketvirtokai.

Skaitant gamtos knygą, patobulėjo kalba, bendravimas ir saviraiška

„Kai vaikai šaukia „Dar!“ – mokykla tampa Mokykla.“ Tokia optimistine gaida 2014 m. Kauno Motiejaus Valančiaus pradinėje mokykloje baigtas „Kūrybinių partneryščių“ projektas „Gamtos pėdsakais“. Jis praturtino ketvirtokų pasaulio pažinimo dalykines žinias, suteikė pradinukams erdvę pažinti pasaulį jį liečiant, apžiūrinėjant, klausantis, uostant ir stebint, o tai – vienas būdų kūrybiškumui ugdyti.

Kūrybiško mokymosi projektas „Gamtos pėdsakais“ Kauno Motiejaus Valančiaus pradinėje mokykloje buvo sumanytas siekiant tobulinti 4c klasės mokinių kalbinę raišką, pagerinti vaikų raštingumą susiejant įvairius mokomuosius dalykus: šokį, muziką, dailę, matematiką, lietuvių kalbą, gamtos pažinimą.

Pasirinkta projekto tyrinėjimo sritis – mokyti vaikus mąstyti ir sklandžiai rašyti veikiant kinestetiškai, komandoje, kadangi trečiokams ir ketvirtokams stigo kai kurių svarbių socialinių įgūdžių: gebėjimo susikaupti, klausytis, draugiškai bendradarbiauti. Taip pat siekta pokyčio ugdant vaizdingesnę rašytinę mokinių kalbą ir kūrybiškumą. Bendra raštingumo ugdymo tematika pasirinkta gamta.

Projektą itin praturtino kuriančio praktiko Andrejaus Gaidamavičiaus parengtos gamtinio raštingumo pamokos, įvairūs aplinkos (vandens, augalų) tyrinėjimai, pėdsakų ieškojimas natūralioje aplinkoje. Labanoro girioje nuo mažumės augęs gamtininkas, miškininkas, biologas, geologas, sukaupęs apie gamtą daug nevadovėlinių žinių, vedė vaikus po miškus ir pelkes, mokė juos atpažinti gyvūnų pėdsakus, stebėti aplinką, apibūdinti žmogaus poveikį gamtai.

Gamtos terapija ugdo socialinius įgūdžius

Metodas, kurį pašnekovas vaizdingai pavadino „gamtos terapija“, A. Gaidamavičiaus įsitikinimu, itin veiksmingas dirbant būtent su pradinukais.

„Tyrimai ir bandymai yra kinestetinio ugdymo dalis. Tai labai svarbu tokio amžiaus vaikams. Šios amžiaus grupės mokiniai geriausiai išmoksta pažinti pasaulį jį liesdami, apžiūrinėdami, klausydamiesi, uosdami ir stebėdamiesi“.

Kuriantis praktikas Andrejus Gaidamavičius

„Jau seniai pastebėta gyvūnų terapijos nauda įvairiems vaikų vystymosi sutrikimams šalinti. Kadangi gyvūnija – neatsiejama gamtos dalis, galima kalbėti ir apie „gamtos terapiją“. Vaikų kalbinės raiškos trūkumai irgi, manau, turi tas pačias priežastis, kaip ir kiti didesni vaikų raidos sutrikimai. Socialinių įgūdžių, kuriuos vaikas pirmiausia turi gauti šeimoje, niekas mokykloje neatstoja.

Gamta yra ta vieta, kur vaikas nėra užspeistas į kampą. Čia jis, jeigu nori, gali būti atokiau nuo kitų ir įsigilinti į asmeninius tyrinėjimus. Ir atvirkščiai – gamtoje paprasčiau bendrauti, nes yra bendri įspūdžiai. Kyla natūralus noras jais dalytis. Taigi kalbinė raiška, kaip neatsiejama bendravimo įgūdžių dalis, turi daugiau galimybių plėtotis gamtoje, nei uždaroje patalpoje, nenatūraliomis sąlygomis“, – pasakojo kūrėjas.

Gamtinio raštingumo pradmenys – klasėje

Prieš išsirengiant tyrinėti ir eksperimentuoti visoms trims Kauno Motiejaus Valančiaus pradinės mokyklos pradinukų klasėms surengtos paskaitėlės apie gamtos stebėjimą, pėdsekystę, vandenį. Vaikai piešdami mokėsi įsiminti būdingiausius gyvūnų pėdsakų skirtumus, aiškinosi, kur kokių pėdsakų ieškoti, mokėsi kitų gamtos stebėjimo paslapčių. Tai buvo tam tikri gamtinio raštingumo pradmenys, vėliau įtvirtinti išvykų metu.

„Gamtinis raštingumas reiškia gebėjimą iš įvairių gamtoje esančių ženklų netiesiogiai pažinti gyvūną ar augalą, suprasti, kokie procesai vyko, kai tie ženklai buvo paliekami. Kitaip tariant, jeigu Gamtą įsivaizduotume kaip knygą, tai turėtume būti gamtiškai raštingi, kad suprastume, kas joje parašyta“.

Kuriantis praktikas Andrejus Gaidamavičius

Veržėsi viską matuoti ir bandyti patys

2014 m. kovo antroje pusėje A. Gaidamavičius su 4c klasės mokiniais atliko vandens ir daržovių cheminius tyrimus: keliose Nemuno upės vietose paėmus mėginius, buvo ištirtas vandens rūgštingumas, nitratų ir nitritų kiekis, rezultatai palyginti su geriamuoju vandeniu. Dar įdomiau vaikams buvo nitratų testais tikrinti ir savo mokyklos valgyklos vaisius bei daržoves.

„Klasėje kėlėme hipotezes apie vandens kokybę: skaidrumą, kvapą, nitratų kiekį, rūgštingumą / šarmingumą. Išsiaiškinę Nemuno bei klasės vandens kokybę, tyrėme daržoves. Gaila, bet pasitvirtino hipotezė, kad prekybos centruose pirktose bulvėse ir morkose, netgi svogūne, nitratų kiekis viršija nor-

mą, o Mariaus senelių darže išaugusi morka – ne tokia graži, bet be nitratų“, – tąsyk įspūdžiais apie veiklas dalytasi mokyklos interneto svetainėje.

Dar viena praktiko pasiūlyta užduotis – pasirinkto medžio ar krūmo stebėjimas viso projekto metu. Kiekvienas klasės mokinys pasirinko savo medį ar krūmą, su gamtininko pagalba išsiaiškino, koks jo pavadinimas. Mokiniai gavo augalų stebėjimo lapą, kuriame turėjo fiksuoti medžio ir aplinkos pokyčius (oro temperatūrą, kritulius, vėjo stiprumą ir kryptį, bei kitus gamtos požymius, tai į ką pats atkreips dėmesį). Tad mokiniai turėjo nuolat prisiminti, savarankiškai pažiūrėti į savo medį ir užfiksuoti savo pastebėjimus.

Atvykęs praktikas pasidomėdavo, kaip sekasi stebėti savo medžius, atsakydavo į mokinių klausimus. Mokiniai natūraliai pradėjo saugoti „savo“ ar draugo medį, krūmą. Vieną dieną, pastebėję, kad kažkas nulaužė jauno medelio viršūnę, nuoširdžiai piktinosi tokiu elgesiu. Tai ugdė pareigingumą, atsakomybę, pastabumą ir meilę gamtai.

Į visas aplinkos tyrinėjimo veiklas vaikai įsitraukė labai noriai, net nejusdami, jog jau mokosi. Pasak gamtininko, teorinių žinių „kalimas“ iš vaiko amžiaus dar neišaugusiems mokiniams nedaro įspūdžio, nekelia motyvacijos mokytis, o štai gyva veikla – visai kas kita. Juolab kad visi užsiėmimai mokė naujai, kitaip pažvelgti į savo aplinką, ir daug ką vaikai galėjo daryti patys.

„Galima sakyti, kad nebuvo nė vieno mano parinkto tyrimų metodo, kuris vaikams nebūtų daugiau ar mažiau įdomus. O svarbiausia – patys vaikai veržėsi dalyvauti tyrimų procese: jiems labai svarbu buvo patiems pasemti vandens, patiems palaikyti indą ar dar ką nors padaryti“.

Kuriantis praktikas Andrejus Gaidamavičius

Ko išmoko gelbėdami pupą?

Vėliau 4c ir 4b klasių mokiniai viešėjo kitoje mokykloje – Šančių vidurinėje mokykloje vyko Tyrimų ir bandymų diena. Mokytasi ir pakeliui: eidami palei Nemuną, mokiniai sužinojo, kokie moliuskai gyvena šioje upėje, surado daugybę įvairių akmenėlių ir sužinojo jų pavadinimus, stebėjo bundančią gamtą.

Chemijos mokytoja ir vyresnių klasių mokiniai pradinukams parodė, kaip uždegti „žalią liepsną“, kaip pasigaminti „švytinčio skysčio“, kaip nuvalyti apnašas nuo varinių monetų. Fizikos mokytoja padėjo sujungti elektros grandinę, suprasti trinties jėgą, naudotis dinamometru. Mokiniai susipažino su lęšiais, pamatė, kaip šviesos spindulys keičiasi eidamas pro lęšį, kaip šviesa lūžta vandenyje. Dar teko išgelbėti pupą iš vandens, nesušlampant pirštų: vaikai sužinojo, kad šiltas oras kyla į viršų, įtraukia vandenį. Taip ir buvo išgelbėta pupa. Surengti ir praktiniai topografijos užsiėmimai – buvo braižomas ir spalvinamas mokyklos apylinkių žemėlapis.

Tad galima teigti, jog projekto kūrybinės komandos siekis – sužadinti smalsumą būtent tiems dalykams, kurie padeda mokytis, įgyvendintas.

Miškas – puiki vieta vertybėms ugdyti

Gegužės pirmoje pusėje visoms trims pradinukų klasėms surengta pėdsekystės ekspedicija į Ežerėlio durpyną ir prie Altoniškių piliakalnio. Vaikai paklaidžiojo po didžiulius buvusios pelkės, kurioje dabar kasamos durpės, plotus, ieškojo išlikusios gyvybės ir apie ją liudijančių pėdsakų.

Nors išvykos pagrindinis tikslas buvo surinkti žvėrių pėdsakų gipso atspaudų kolekciją, palyginti komerciškai eksploatuojamus ir nepaliestos gamtos plotus, A. Gaidamavičius nepraleido progos priminti tausojančio elgesio gamtoje principus. Specialistas aiškino, kaip reikėtų elgtis, ką galima ir ko nereikia daryti miške pamačius atliekų krūvą, įklimpus į pelkę ar aptikus miegantį drugelį, nuo sulos apsvaigusį vabalą ar ant tako besišildantį gluodeną.

Tyrė Šančių gyventojų vandenį ir daržoves

Baigiantis kuriančio praktiko užsiėmimams, mokiniai A. Gaidamavičiui parašė laiškelių, kuriuose dėkojo už įdomias pamokas, džiaugėsi tuo, ką išmoko. Gamtinių išvykų ir bandymų metu išmoktas žinias vaikai išradingai pademonstravo baigiamųjų „Kūrybinių partneryščių“ projekto renginių metu. Dar didesnis įvykis buvo tai, jog savo atradimus ketvirtokai pristatė bendruomenės platformos „Šančių kioskas“ renginyje.

Ketvirtokai Šančių gyventojams atliko vandens ir daržovių tyrimus, aiškino apie nitratų žalą. Baigiamojo renginio „Metodų mugės“ mokykloje metu 4c klasėje buvo įkurta vandens ir daržovių tyrimų laboratorija, o kieme tyrinėti gyvūnų pėdsakai ir gaminti gipsiniai atspaudai. Šiais savo pristatymais vaikai labai didžiavosi.

Žvelgdamas atgal kūrėjas įvertino, jog M. Valančiaus pradinės mokyklos kūrybiško mokymosi projekte kinestetika, kaip pagrindinis būdas siekiant geriau įsisavinti pasirinktus dalykus, pasirinkta teisingai.

„Kadangi dirbau su gana sunkia klase, kurios vaikams buvo labai sunku būti draugiškiems ir sutelkti dėmesį, tai praktiniai darbai buvo vienintelė išeitis, kad mano vedamos pasaulio pažinimo pamokos apskritai įvyktų“.

Kuriantis praktikas Andrejus Gaidamavičius

Kūrybiniam mąstymui reikia kūrybiškos aplinkos

Baigiantis projektui mokinių gebėjimo mokyti ir mokytis stebėjimai parodė, jog gerokai patobulėjo pradinukų gebėjimas kurti rišlius tekstus, dauguma vaikų dažniau stengėsi rasti problemos sprendimo būdą – paklausti draugo, mokytojos, namiškių, atsiskleidė mokinių vaizduotė: jie ne tik atpasakojo, ką veikė, bet tai perteikė suteikdami daiktams ypatingus, išradingus pavadinimus (pvz., ne šiaip pėdsakas, o „žvėriškasis įspaudas“).

„Kūrybiniam mąstymui reikia kūrybiškos aplinkos. Ir tą aplinką reikia nuolat keisti, nevengiant pavažiuoti toliau. Žinoma, kelionės mokyklai yra brangus malonumas, bet reikia išnaudoti visas progas. Ne vienas „Kūrybinių partneryščių“ ekspertas, peržvelgęs mūsų filmuką apie M. Valančiaus vaikų išvyką į Ežerėlį ir prie Altoniškių piliakalnio, yra pastebėjęs, jog per tą vieną dieną vaikai gavo ir svarbiausia įsisavino daugiau žinių nei per visą pusmetį“.

Kuriantis praktikas Andrejus Gaidamavičius

Projektą „Gamtos pėdsakais“ kuravusi ir tuo metu Kauno Motiejaus Valančiaus mokykloje dirbusi pradinių klasių mokytoja Rolanda Girskienė konstatavo,

kad „Kūrybinių partnerysčių“ projekto poveikis mokiniams – didžiulis ir daugialypis: net jei kai kurių mokinių mokymosi rezultatai tiesiogiai nepagerėjo, tačiau prasiplėtė pasaulio suvokimas, žodyno turtingumas, išlavėjo vaizduotė, pagerėjo bendravimo gebėjimai.

Jų rašyti tekstai tapo ilgesni, sakiniai – sklandesni, atsirado daugiau vaizdingų palyginimų. Gerokai praturtėjusią kalbinę raišką patvirtino ir ketvirtokų standartizuotų testų rezultatai.

Kitokio gyvenimo viltis

„Kai vaikai turi galimybes mokytis ne tokioje varžančioje aplinkoje ir turi laisvę išeiti į gamtą ar į kitą erdvę, jie natūraliai veikia pagal savo prigimtį: žaidžia, klausinėja, tyrinėja. Tad net ir nedrąsūs vaikai išsilaisvina, tampa drąsesni. Po kurio laiko mes neatsigynėme jų klausimų. Jei iš pradžių dar teko priminti, ką reikia užsirašyti, tai vėliau mokinukai viską darė patys.

Kūrybiškai mokydamiesi ir probleminio elgesio mokiniai taip pat save realizavo: jie išliejo savo energiją veikdami su įrankiais ar objektais. O juk tiems vaikams, kuriems augant dominuoja kinestetinis ugdymosi stilius, ne tik mokytis, bet netgi išsėdėti klasėje 45 minutes būdavo tiesiog neįmanoma. Džiugu, kad vaikų smalsumas tapo tikslingas ne tik per projektinių veiklų dienas, bet ir kasdienybėje“, – pasakojo mokytoja, M. Valančiaus pradinėje mokykloje trejus metus kuravusi visus „Kūrybinių partnerysčių“ programos projektus.

Mokytoja pabrėžė, kad tokio amžiaus vaikams labai svarbu tai, jog kūrybiškai mokant jie pamiršta, kad mokosi – jie tiesiog veikia ir taip išmoksta. Pagerėjo ir vaikų gebėjimas bendradarbiauti: net ir projektui pasibaigus pradinukai dažnai klausdavo, ar galėtų vieną ar kitą užduotį per dailės, pasaulio pažinimo pamokas atlikti kartu.

R. Girskienė pasakojo, kad „Kūrybinių partnerysčių“ projekte dalyvauti paskatino pradinukų klasės specifika: joje buvo daug mokinių iš socialiai remtinų šeimų, kai kurie – traumuoti sudėtingų šeimos, gyvenimo aplinkybių, dar kiti – sunkiai kalbantys.

„Dalyvavimas „Kūrybinių partnerysčių“ projekte šiems vaikams, galima sakyti, suteikė geresnio gyvenimo viltį: jie bendravo su įvairių sričių žmonėmis, pamatė, kad žmonės gyvena ir kitaip, kad pasaulis gali būti kitoks, nei jie mato savo aplinkoje. Norėjau, kad vaikams atsirastų siekis, svajonė daugiau pasiekti“.

Kuruojanti mokytoja Rolanda Girskienė

PRITAIKYTOS PEDAGOGINĖS PRAKTIKOS

- Kitoks erdvės naudojimas. Projekto metu vaikai itin daug laiko mokėsi gamtoje – tai tiko pagal pasirinktą tyrinėjimo sritį (pasaulio pažinimas). Vaikai taip pat lankėsi Šančių vidurinėje mokykloje, kur vyko Tyrimų diena.
- Mokymasis per pojūčius. Mokymasis gamtoje buvo itin palanki visapusiškam ugdymui(si) aplinka, nes įtraukė visus vaikų pojūčius.
- Turtinga pasakojamoji aplinka. Kuriantis praktikas konceptualiai susiejo raštingumo ir kalbinės raiškos tyrinėjimo sritį su gamtinio raštingumo tema. Organizuodamas kūrybiško mokymosi sesijas gamtoje – miške, pelkėje, kuriantis praktikas paskatino laisvesnę, neformalią mokymosi aplinką, o gamtos apsuptis savaime skatino mokinius kalbėtis, bendrauti, aptarti, tyrinėti. Projekto metu pasitvirtino kuriančio praktiko įžvalga, kad kalbinė raiška, kaip neatsiejama bendravimo įgūdžių dalis, turi daugiau galimybių plėtotis gamtoje nei uždaroje patalpoje.
- Bendruomeniškumo skatinimas. Kuriančio praktiko organizuojamos kūrybiško mokymosi veiklos paskatino mokyklos bendruomenės ir Šančių bendruomenės ryšį – vaikai dalyvavo visuomeniniame renginyje „Šančių kioskas“, kurio metu patys atliko Šančių gyventojams daržovių ir vaisių tyrimus ir padėjo išsiaiškinti nitratų kiekį. Gauti gamtinio raštingumo pradmenys įgalino mokinius atsakingiau elgtis ir saugoti gamtą.
- Bendruomenės ir asmeninis kontekstas. Projekto metu vaikai taip pat tyrė daržoves ir vaisius iš savo tėvų bei giminių daržų, parduotuvių ir pan. Šitaip buvo peržengta riba tarp mokykloje ir namuose gaunamų žinių.

VADOVĖLIS – VISAS PASAULIS: MOKYMASIS PER POJŪČIUS

„SVAJONĖSE PILDOSI ATEITIS“

Kupiškio Lauryno Stuokos-Gucevičiaus gimnazija

Kūrybos agentas – Jonas Liugaila, iliustratorius.
Kuriantys praktikai – Brigita Arsobaitė, aktorė; Andrius Pulkauninkas, choreografas.
Kuruojanti mokytoja – Vilija Morkūnaitė, teatro mokytoja.
Projekto dalyviai – 9–10 kl. gimnazistai.

Atsigręžę į istorinę praeitį gimnazistai įgijo ateičiai reikalingų gebėjimų

Kupiškio Lauryno Stuokos-Gucevičiaus gimnazijos 9–10 klasių gimnazistai praėjusius mokslo metus veikiausiai įsimins ilgam: jie sužinojo, kaip kreiptis į bajorą, sakyti komplimentą, kviesti šokio damą, supažindinti salono svečius, o istorijos pamokose netgi rengė interviu su garsiomis praėjusių amžių asmenybėmis. Apgalvota žaidimo, vaidybos forma integruotų istorijos, lietuvių kalbos ir muzikos pamokų metu padėjo paaugliams ne tik pagilinti konkrečių dalykų žinias, bet ir išmokė dirbti drauge, nebijoti viešai kalbėti, šokti, deklamuoti.

Kupiškio Lauryno Stuokos-Gucevičiaus gimnazija – viena didžiausią patirtį „Kūrybinių partneryščių“ programoje turinčių mokyklų: joje įgyvendinti jau penki kūrybiško mokymosi projektai. Projektas „Svajonėse pildosi ateitis“ – vienas sudėtingiausių: su juo buvo susieti net aštuoni mokomieji dalykai, dalyvavo trijų 9–10 klasių mokiniai, su jais dirbo trys kūrėjai, vyko daug intensyvių kūrybinių veiklų su choreografijos, teatro ir vaidybos elementais.

Projektu buvo siekiama didinti paauglių mokymosi motyvaciją: mokytojai pastebėjo, kad devintokams ir dešimtokams stinga nuoseklumo, kruopštumo, bendradarbiavimo įgūdžių, jie nemoka susikaupti prie vienos veiklos, dažnai kartoja „Kam man to reikia?“, baiminasi kalbėti viešai.

Pagrindine projekto raiškos priemone pasirinktas viešas kalbėjimas. Be kitų, projekte panaudoti du įdomūs, veiksmingi, pačių gimnazistų vėliau itin teigiamai įvertinti metodai: integruotos istorijos ir lietuvių kalbos pamokos „Interviu su XVIII–XIX a. istorinėmis asmenybėmis“ bei integruotos lietuvių kalbos, istorijos ir šokio pamokos „Romantizmo salonas“.

Vaizduotę žadinančios užduotys

„Interviu su istorinėmis XVIII–XIX a. asmenybėmis“ vyko dvi pamokas. Integruotos istorijos ir lietuvių kalbos pamokos šioje klasėje surengtos pirmą kartą. Iš pradžių dėmesiui sutelkti ir smalsumui sužadinti lietuvių kalbos mokytoja Nida Mikšienė ir kurianti praktikė Brigita Arsobaitė panaudojo „intrigos“ metodą.

Mokiniams pristačiusi viešnią ir uždavusi jai kelis klausimus apie darbo teatre specifiką ir apie tai, kaip šią profesiją Brigita pasirinko, kodėl ir ką tai suteikia, mokytoja paklausė mokinių, kaip jiems atrodo, kas čia ką tik įvyko, ką mokytoja atliko. Mokiniai atsakė, kad ji ėmė interviu iš Brigitos.

Tada mokytoja pristatė lietuvių kalbos temą – „Interviu“ ir principą, kaip su šiuo publicistikos žanru mokiniai susipažins. Kiekvienas klasės mokinys šios pamokos metu taps arba žurnalistu, arba asmeniu, iš kurio imamas interviu.

Istorijos mokytoja Ingrida Sakalauskienė papildė, kad asmenybės bus ne paprastos, bet XVIII–XIX a. svarbiausios Lietuvos ir pasaulio istorijos personos.

Istorijos mokytoja davė kiekvienam moksleiviui išsitraukti po karikatūrą ar raižinį su istorinės asmenybės portretu. Pagal portretą mokiniai turėjo susirasti savo darbo partnerį ir susėdę poromis išsiaiškinti, kokios istorinės asmenybės portretą gavo, bei pasidalyti vaidmenimis: kuris bus žurnalistas, o kuris – istorinė asmenybė.

Mokytojos dalykininkės pabrėžė, kokią informaciją „žurnalistai“ turi užfiksuoti savo interviu: būtina sužinoti istorinio asmens biografijos faktus, išsiaiškinti jo svarbiausius nuveiktus darbus, deklaruotas idėjas ir pan. „Žurnalistai“ turėjo suformuluoti 4–6 klausimus, o „istorinės asmenybės“ – užrašuose ir knygose rasti atsakymus.

Dinamiška, informatyvu, netikėta

Antroje pamokoje vyko užduočių pristatymai. Pristatymo formą ir vietą moksleivių poros galėjo laisvai pasirinkti: buvo galima sėdėti ant kėdžių prieš klasę arba stovėti. Prieš moksleiviams pristatant parengtus interviu, kurianti praktikė B. Arsobaitė priminė svarbiausius bendravimo su publika principus: kaip įveikti jaudulį, teisingai kvėpuoti, valdyti veido mimiką, užmegzti akių kontaktą su publika ir pan.

Kai vieni moksleiviai pristatydavo interviu, kiti klausydamiesi atmintinėse užsirašydavo naujai išgirstus faktus. Pamokai pasibaigus, reflektuodami gimnazistai labai emocionaliai kalbėjo apie šią patirtį. Toks naujas ir neįprastas būdas mokytis jiems labai patiko, pamoka buvo įdomi, dinamiška, informatyvi ir neprailgo.

„Tokia netradicinė veikla lavina mokinių vaizduotę ir kūrybiškumą“, – pamokomis buvo patenkinta gimnazijos istorijos mokytoja I. Sakalauskienė. Mokytojos vertinimu, pamokos buvo įdomios ir efektyvios, nes visi mokiniai aktyviai įsitraukė į veiklą, kiekvienas matė savo darbo rezultatą. Visi moksleiviai integruotos pamokos metu lavino kalbėjimo įgūdžius, turėjo galimybę vertinti kitų darbą ir apibendrinti savo veiklas.

Sėkmę lėmė metodo aiškumas

Projektą „Svajonėse pildosi ateitis“ kuravusi gimnazijos teatro mokytoja metodininkė Vilija Morkūnaitė prisipažino, kad ir jai pačiai buvo įdomu šiose pamokose.

Ji pastebėjo, kad mokiniai dirbo labai susidomėję, jiems patiko dirbti tariantis ir bendradarbiaujant. Žinių spragas užpildyti jiems padėjo iš anksto paruošti informacijos fiksavimo lapai, kuriuose mokiniai galėjo pasižymėti nežinomus ar primirštus faktus ir šitaip pagilinti savo žinias.

Darbo grupėms sudaryti parinktas metodas padėjo išvengti susigrupavimo „patinka-nepatinka“ principu. Mokiniai galėjo laisvai judėti po klasę, jei reikėjo ko nors paklausti draugo. Lentoje buvo aiškiai surašyti darbo vertinimo kriterijai kūrybiškumo ir dalykiniu aspektu, įvardyta kiekvieno etapo trukmė.

„Manau, svarbiausia šios pamokos sėkmės priežastis ir buvo aiškumas ir suprantamumas: ką mokiniai turi padaryti, kokiomis priemonėmis naudotis ir kokiu būdu savo darbą pristatyti. Vėlesnis istorijos žinių patikrinimas padėjo keliems klasės mokiniams gauti geresnį įvertinimą, vadinasi, metodas buvo veiksmingas“.

Kuruojanti mokytoja Vilija Morkūnaitė

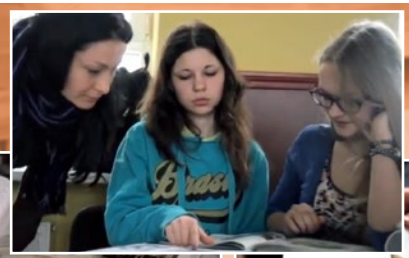

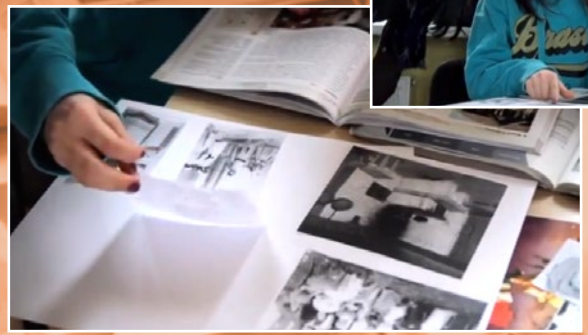

„Romantizmo salonas“ – Vitražų salėje

Šis metodas buvo skirtas susipažinti su romantizmo epochos bruožais bei saloninės kultūros elementais. Į tris integruotas pamokas sujungti dalykai – muzika, lietuvių kalba ir šokis.

Šios pamokos vyko ne gimnazijos patalpose, o Kupiškio kultūros centro Vitražų salėje. Iš pradžių mokiniai drauge su dalykų mokytojomis bei kūrėju Andriumi Pulkauninku aiškinosi romantizmo epochos specifiką, analizavo to laikotarpio tekstus. Po to mokiniams buvo pranešta, kad netrukus jie bus pakviesti į „saloną“ ir turi tam pasirengti.

Pasiskirstę grupėmis mokiniai turėjo susitarti, kurie grupėje atliks salono šeimininkų vaidmenis, o kurie bus jų svečiai. Kiekvienas grupės narys turėjo susikurti savo „istoriją“ pagal pasirinktą statusą: grafas, grafienė, grafų dukra, sūnus ir pan.

Lietuvių kalbos mokytoja Zita Navarskaitė burtų būdu padalijo trumpas skirtingas teksto suvokimo užduotis apie elgesį pobūvio metu ir paaiškino, kad kiekviena grupelė parengia trumpą originalų prisistatymą: iš kokio „dvaro“ atvyko, kas tokie yra.

Analizuodami šaltinius, mokiniai susipažino su pagrindinėmis romantizmo epochos etiketo taisyklėmis.

Epochos dvasią pajuto visu kūnu

Po šio parengiamojo etapo visi nukeliavo prie šokių salės. Ten jau buvo paruošta erdvė: grupelėmis sustatytos kėdės, parengtas projektorius. Mokytojai ir kūrybos agentas, skambant romantinei muzikai, sutiko „svečius“ ir juos susodino.

Kiekviena grupė turėjo prisistatyti pagal „vaidmenis“: „svečiai“ turėjo prisistatyti šeimininkams, o „šeimininkai“ privalėjo kiekvienam svečiui pasakyti po komplimentą. Kai visos grupės prisistatė ir susėdo į vietas, dvi moksleivės glaustai apibūdino romantizmo epochos kompozitoriaus Johano Štrauso kūrybą.

Muzikos mokytoja Asta Remeikienė pristatė „salono“ svečius: Kupiškio kultūros centro pramoginių šokių mokytoją su savo partneriu. Svečiai aiškino ir leido patiems mokiniams pajusti, koks yra bendravimas šokyje, kokios galioja etiketo taisyklės. Vėliau visi mokėsi šokti valsą ir polką.

Savo „vaidmenų“ moksleiviai nepamiršo ir dėkodami pramoginių šokių porai, ir vėliau vykusioje refleksijoje, kurioje įvertino, kaip jautėsi šių nejprastų užsiėmimų metu.

Refleksijai kuriantis agentas naudojo „delnų“ metodą, kai ant vienos rankos pirštų surašomi teigiami potyriai, ant kitos – neigiami. Vyravo teigiami.

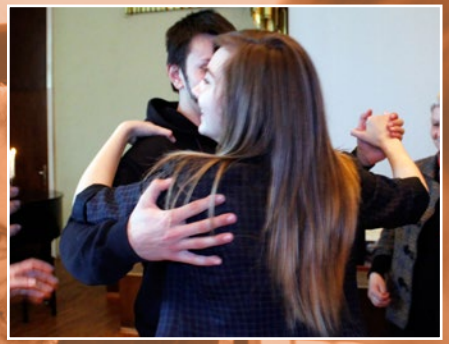

Mokiniai kaip privalumą įvardijo pakeistą pamokos aplinką, profesionalių šokėjų dalyvavimą, neigiamu dalyku įvardyta baimė „susimauti“ atliekant nežinomą šokį, viešai prisistatant.

„Mokiniams visa ši patirtis buvo tarsi „išėjimas į atvirą kosmosą“! Viskas nauja, negirdėta, keista ir įdomu. Visi pirmą kartą šoko ant parketo! Šioje pamokoje tikrai buvo išnaudoti visi mokinių pojūčiai. Romantizmo epochos dvasią jie galėjo pajusti visu kūnu, kai bendraujant, sveikinantis ir šokant reikia ypatingos elegancijos. Ši patirtis parodė, kokias neišnaudotas galimybes ugdymui turime savame mieste, kiek patrauklumo pamokai gali suteikti paprasčiausias vietos pakeitimas“.

Kuruojanti mokytoja Vilija Morkūnaitė

PRITAIKYTOS PEDAGOGINĖS PRAKTIKOS

- Žaidimas. Romantizmo epocha, viešas kalbėjimas ir etiketas gimnazistams buvo pateikiamas lengvai, įtraukiančia ir intriguojančia žaidimo, teatro, šokio forma, mokiniai mokėsi nejausdami, kad mokosi.
- Intriga. Mokiniai susipažino su svarbiausiomis XVIII–XIX a. istorinėmis asmenybėmis, rengdami interviu su jomis bei jas vaidindami. Toks intriguojantis metodas paskatino mokinius įsitraukti, leido jiems laisvai judėti pamokos metu, o žinių spragas užpildyti padėjo iš anksto parengti informacijos fiksavimo lapai, kuriuose mokiniai galėjo pasižymėti nežinomus ar primirštus faktus ir taip pagilinti savo žinias.
- Kitoks erdvės naudojimas. Kūrybiško mokymosi sesijos vyko laisvai naudojantis mokyklos erdve, taip pat buvo mokomasi ir už mokyklos ribų – Kupiškio kultūros centre.
- Mokymasis per pojūčius. Mokiniai mokėsi apie romantizmo epochą visomis juslėmis – judėjo (šoko), klausėsi muzikos, lytėjo (grimavo ruošdamiesi vaidmenims).

Užrašams

Užrašams

Užrašams

PAŽINIMO EKSPEDICIJOS
2013–2014 m. m. kūrybiško mokymosi projektai: pedagoginės praktikos

Kūrybiško mokymosi ABC

Tiražas 2 500 vnt.

„Kūrybinės partnerystės“
www.kurybinespartnerystes.lt

Ugdymo plėtotės centras
www.upc.smm.lt